

Cercle Benelux d'Histoire de la Pharmacie

Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in Benelux

BULLETIN No 17

DECEMBER 1958

Redacteurs	{	Apoth. P. van de Vyvere, Brugge
Rédaction		Dr. D. A. Wittop Koning, Amsterdam

I

BIJDRAGEN TOT DE PHARMACEUTISCHE PRIJSGESCHIEDENIS

MEDEGEDEELD DOOR

DR. D. A. WITTOP KONING

INLEIDING

Aan de pharmaceutische prijsgeschiedenis is in ons land nog vrijwel niets gedaan. Posthumus heeft in zijn werk over de Nederlandse prijsgeschiedenis ¹⁾ weinig aandacht besteed aan de drogerijen. Hiervoor had hij verschillende redenen: de reeksen waren niet lang genoeg en het betrof niet de directe verbruiksartikelen. De opium is één van de weinige opgenomen artikelen, terwijl er onder de bewerkte, maar niet opgenomen, nog enkele voorkomen. Voor de oudste periode tot 1636 heb ik in mijn proefschrift ²⁾ de lijsten gepubliceerd. De periode was echter te kort om conclusies te trekken, terwijl ook in die korte spanne tijds reeds een wisseling van artikelen optreedt die de reeksen te kort maakt.

In het buitenland heeft alleen Vershofen ³⁾ in zijn „Anfänge der chemisch-pharmazeutischen Industrie” aandacht gewijd aan de prijscouranten van de eerste Duitse pharmaceutische fabrieken. Hierin komen de contacten met ons land tot uiting. Uit de door hem genoemde oudste boeken van de firma Merck Darmstadt heb ik van de oud-directeur C. Low belangrijk, op Nederland betrekking hebbend, materiaal gekregen. Het materiaal van Vershofen slaat echter op de periode na de industrialisatie ($\pm$ 1754) en na dat de scheikunde door Lavoisier op een wetenschappelijke basis was gebracht ($\pm$ 1789).

Het oudste voor Vershofen beschikbare boek was dat van de firma Merck over de periode 28 aug 1822-8 dec 1831. Zoals ik in het gedenkboek van Brocapharm ⁴⁾ reeds uiteenzette hebben we in Nederland een boek dat drie jaar ouder is en dus het oudste tot nu toe bekende, namelijk het debiteurenboek van Antoni d'Ailly. De hieruit samengestelde prijscourant voor 1819 benevens gegevens over de afnemers, leveranciers etc. zal de inhoud van de tweede bijdrage zijn.

De eerste bijdrage is van geheel andere aard en handelt over het schuldboek van apotheker Mylius te Kampen uit 1655-1666. Ook hier zullen

¹⁾ N. W. Posthumus: Nederlandsche prijsgeschiedenis I, Leiden 1943.

²⁾ D. A. Wittop Koning: De handel in geneesmiddelen te Amsterdam tot omstreeks 1637, Purmerend 1942.

³⁾ W. Vershofen. Die Anfänge der chemisch-pharmazeutischen Industrie. Berlin/Aulendorf 1949/52

⁴⁾ D. A. Wittop Koning N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken v/h Brocades-Stheeman en Pharmacia 1800-1950 Haarlem 1950.

lijsten van de artikelen en prijzen voor zijn groothandel gegeven worden en zal getracht worden deze te vergelijken met de prijslijsten van zijn leveranciers en van de beurs aan de éne zijde en met taxen voor de détailverkoop aan de andere zijde

Oude apothekersboeken zijn er in Nederland slechts weinig bewaard. Behalve de beide bovengenoemde ken ik er slechts één en wel het boek van apotheker Lejolle te Amsterdam uit 1727, dat echter slechts zijn particuliere receptuur omvat en daardoor voor ons van geen belang is; er zijn immers geen prijzen van enkelvoudige geneesmiddelen uit te halen

1. HET SCHULDBOEK VAN APOTHEKER MYLIUS TE KAMPEN

Boek. In het archief van Kampen bevindt zich een debiteurenboek van een apotheker over de jaren 1655-1666. Het boek wordt het eerst beschreven in 1883 door Nanninga Uitterdijk ¹⁾. Hij meent echter ten onrechte dat het boek met 1635 begint

Het boek omvat 270 bladen folio en bestrijkt de periode 26 oktober 1655 tot 29 juni 1666. Er schijnt een boek aan vooraf gegaan te zijn, want op p. 14 is sprake van een vordering op Jonker Boecop „oude boeck 1635-’44”; maar dit is niet bewaard gebleven.

Keurig alphabetisch op voornamen geeft het boek de geneesmiddelen van zijn particuliere practijk, voor zover op rekening geleverd en daartussen door zijn leveranties aan de collega's in de omgeving, volledig gedetailleerd met hoeveelheden en prijzen. Achterin vinden we lijsten van geneesmiddelen met de prijzen uit 1659 en 1660. Het zijn afschriften van prijscouranten van zijn leveranciers.

Het boek bevat dus zijn groothandelsprijzen en zijn inkoopprijzen en hieraan ontleent het zijn bijzondere waarde.

Persoon. Jacobus Mylius werd geboren te Harderwijk als zoon van Tilemannus Mylius, predikant te Nunspeet. Hij komt reeds in 1634 te Kampen voor in de stadsrekeningen: „Aen den Appoteequer Millius vereert voor eenige glasgens aqua vita an de magistraat vereert f 6.—.”

Op 8 september 1641 huwt hij te Kampen met Elisabeth Avercamp, geboren Zwolle 1615, dochter van Peter Avercamp, apotheker en Elisabeth van Ingen. Zij stamde uit een bekend apothekersgeslacht; niet slechts haar vader was apotheker maar ook haar grootvader Barent Avercamp. Zij was een nicht resp. zuster van de beroemde Kamper schilders Hendrik en Barent Avercamp ²⁾. 12 febr. 1642 verzocht hij „een jaerlix tractement in regardt suppt groote dienst tot noch toe bij armen gedaen heeft ende alnoch geerne

¹⁾ J. Nanninga Uitterdijk: De geneeskunstbeoefenaren te Kampen III; de apothekers. Bijdragen tot de geschiedenis van Overijssel VII (1883), p. 330.

²⁾ Clara J. Welcker. Hendrick Avercamp 1585-1634 en Barent Avercamp 1612-1679, schilders tot Kampen. Zwolle 1933.

E. A. van den Burg. Bijdrage tot de geschiedenis der pharmacie van Leiden. Isis 1881, p. 220.

daerinne soude soecken te continueeren ende dewijle suppliants winckel neffens de winckel van den apotheker Vene wordt gevisiteert". De raad besloot hem jaarlijks 30 goudguldens tractement te verlenen: „mits dat suppliant een goede winckel van droegen ende anders na behoiren versien sal gehouden wesen te houden, ende jaerlycks de visitatien sal onderworpen wesen."

Vanaf 1648 was Mylius stadsapotheker op een tractement van *f* 42.— hetgeen de grootvader van zijn vrouw en haar oom Lambert Avercamp vóór hem geweest waren. Van zijn overige functies in het sociale leven van Kampen zijn te noemen: 9 dec. 1649 diaken, 1662 ouderling van de Hervormde kerk; 1662 luitenant van de burgercompagnie Cellebroedersquartier. Voorts was hij rentmeester op een salaris van *f* 72,80. Mylius stierf aan de pest in 1665 en werd op 1 augustus van dat jaar in de Bovenkerk begraven. Zijn weduwe is nog tweemaal hertrouwd en stierf op 81-jarige leeftijd te Kampen. Zij hebben twee zoons gehad die beide jong gestorven zijn. De zaak zal dus niet zijn voortgezet.

De financiële positie van Mylius blijkt uit het testament dat de archivaris van Kampen zo gelukkig was terug te vinden. Het is gedateerd 6 nov. 1661 en geopend op 19 febr. 1666. Mylius schonk aan Boven- en Buitenkerk ieder 2 goudgulden, benevens aan de armen 4 goudgulden. De twee kinderen van zijn zuster Elisabeth ontvangen elk 1000 caroli guldens evenals zijn neef Tillemannus. Tot universeel erfgenaam benoemt hij zijn broeder Johannes. Aangezien zij op huwelijks voorwaarden gehuwd waren kreeg zijn vrouw het vruchtgebruik, hetgeen zij dus jarenlang gehad heeft. Toen zij hertrouwde en Kampen verliet zal de zaak opgeheven zijn.

Als stadsapotheker wordt Mylius opgevolgd door Herman ten Holte, die al in 1660 onder de klanten van Mylius voorkomt. Typisch is, dat hij in zijn boek ook nog aantekening houdt van zijn vetweiderij van ossen, die hij in Zwolle kocht op de markt en later weer verkocht. Mylius was aan verschillende aanzienlijke en adellijke geslachten geparenteerd zoals blijkt uit zijn boek waarin hij o.a. noemt neef Hoedemaker, neef van Ingen, Oom Steenberg, moei Witte, neef Riesewich en nicht ten Swagen.

Clîëntèle. De cliëntèle van Mylius is volgens zijn boek te verdelen in de receptuur voor Kampens burgerij en zijn groothandel met zijn collegae in de omgeving.

Van zijn receptuur zijn te noemen zijn leveranties aan het Heilige Geest gasthuis en aan de stad Kampen, waaronder in 1657: „25 kannen gedistilleerde wateren voor de quade locht aen Burgemeesteren, Predicanten, nieuwe Rentmeesteren, secretarien, sieckentrooster en Pestmeester geleverd de kanne tot 6 gl *f* 150.—" en in 1664 de post: „Aqua Pestilentialis 29 kannen *f* 174.—".

De pest, waaraan Mylius zelf ten onder zou gaan, teisterde reeds de stad.

Voorts de posten op de bruiloft van Neff Hoedemaker in 1665 voor niet minder dan *f* 89,55, een enorm bedrag voor die tijd, dat dan ook in gedeelten betaald werd.

„Een bruits marsepein, een koninck met een engelrei van	
34 gegoten besilverde engelen	f 16.—
2 marsepeinen à 3 gl. 't stuck aen harte	„ 6.—
3 pond gecand, aranien à 36 st.	„ 5. 8.—
3 pond gecand, stricken à 36 st.	„ 5. 8.—
3 pond gecand. lamoenen à 36 st.	„ 5. 8.—
3 pond gecand. abricosen à 2 gl.	„ 6.—.—
3 pond gecand. appelen en peren à 36 st.	„ 5. 8.—
3 pond gecand. sucaden à 36 st.	„ 5. 8.—
3 pond suckerde sausijsen	„ 6.—.—
2 pond besien vergult	„ 4.—.—
2½ pond sucker caneel à 36 st.	„ 5. 8.—
3 pond suicker noeten	„ 6.—.—
1¾ pond suicker speck	„ 3.—.—
1½ pond suicker scapsnoeien	„ 3.—.—
Aen versierde bloemen op de marsepeinen	„ 6.13.—
somma	f 89.11.—”

Nanninga Uitterdijk vermeldt nog dergelijke leveranties op de bruiloft van Jhr Mulert en Jhr toe Boecop, waar hij o.a. een verzilverde laurierboom en twee versierde tulpen levert.

Zijn particuliere practijk over de hele periode bedroeg ruim f 6100.—; deze is echter niet volledig over de afzonderlijke jaren te verdelen.

Belangrijker voor ons is echter zijn groothandel. De namen van de apothekers onder zijn klanten geeft Mylius achter in zijn boek (p. 259):

Coop Bootsman, burgemeester en apotheker te Blokzijl

Gerret Engelen, apotheker te Deventer

Hermannus Gelinck, apotheker in de Viesel te Deventer

Arent Luickassen, apotheker te Elburg

Johan Munter, apotheker te Elburg

Pieter Tempel, apotheker te Hasselt

Gerrit van Keiserswert, apotheker te Hasselt

Hermanus ten Holten, apotheker te Kampen

Petrus Weenen (Peter Vene), stadsapotheker te Kampen

Roelof Stenbergen, apotheker te Kampen

Pieter Bodde, apotheker te Meppel

Nicolaes Egmont, apotheker in Oldemarkt en vervolgens te Meppel

Frederic Wijnholt, apotheker te Steenwijk

Henderick Voltenen, apotheker te Steenwijk

Jan Talen, apotheker te Vollenhove

Jan Boumester, apotheker te Vollenhove

Andreas Swane, chirurgijn (apotheker?) te Zwolle

Jacob Hessels Optluyt, apotheker in de goude roosekrans in de Diesestraat te Zwolle

Dirck Rouse, apotheker te Zwolle

Memorij
Om te leveren tot Sr. Mylind's Apotheker
Sem: Santonici Zij. Corallina Zij. & Cervinist: Zij
dat Zij 't Zij eet ander verhemingien Stelle
Drent Lucca 1697.

PLAAT I

Afb. 1 Bestelbriefje

Naam	Woonplaats	1655	1656	1657	1658	1659	1660	1661	1662	1663	1664	1665	1666
Luickassen	Elburg	—	—	11,75	9,50	12,25	11,45	12,60	16,75	5,20	11,80	12,—	—
Middelhuysen	Zwolle	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25,55	—	—
Swane	Zwolle	—	—	—	—	—	—	—	7,—	34,20	37,95	49,58	—
Bootsman	Blokzijl	—	76,90 ¹	128,13	88,40 ¹	100,58	105,03	108,58	59,50	65,66	72,60	25,25	8,15
Engelen	Deventer	52,15	18,40	79,93	35,85	43,53	—	25,15	150,70	98,63	57,20	22,60	—
Wijnholt	Steenwijk	—	—	—	—	50,25	60,80	8,30	—	—	2,35	—	—
Keiserswert	Hasselt	—	—	—	—	—	11,90	8,90	—	0,90	—	6,50	—
ten Holten	Kampen	—	—	—	—	5,91	1,65	6,29	2,13	—	—	1,60	—
Voltelen	Steenwijk	—	—	3,20	7,—	—	—	—	—	32,85	—	—	—
Gelinck	Deventer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104,40	87,65	48,55
Herincks	Munnikezijl	—	—	—	—	17,90	—	—	—	—	—	—	—
Talen	Vollenhove	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13,55	4,35	—
Smecking	Amsterdam	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,83	—
Boumester	Vollenhove	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22,—	16,33	—
Munter	Elburg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,10	—
Hessels Optluyt	Zwolle	—	—	—	—	13,37	5,23	51,30	163,15	37,65	201,85	—	—
Egmont	Oldemarkt	—	—	—	—	—	—	—	—	51,— ²	43,30	22,85	—
Tempel	Hasselt	—	—	—	44,15	5,75	3,50	—	—	12,85	23,60	2,50	—
Bodde	Meppel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37,37	15,40	19,93
Stenbergen	Kampen	—	—	—	—	—	—	—	35,60	25,38	37,98	11,83	—
Rouse	Zwolle	—	—	—	—	—	—	61,70	16,88	48,66	54,88	20,95	—
Mylius	Zwolle	—	28,85	105,50	53,05	20,50	72,28	82,73	37,50	95,10	—	—	—
		52,15	124,15	328,51	237,95	270,04	271,84	365,55	489,21	508,08	746,38	307,32	76,63

¹⁾ Op p. 22 v° wordt vermeld 1656 diverse 201-1-12, 1658 diverse 130-10-8 zodat de leveranties aan Bootsman waarschijnlijk groter geweest zijn.

²⁾ Te Meppel.

Albertus Middelhuysen, apotheker te Zwolle
 Jacob Smecking in de Heerenstraat in de Pellicaen te Amsterdam en
 Eeuwe Herincks te Munnekeziel in Vrieslant

Hieruit leren we dus een aantal apothekers kennen in plaatsen waarvan we niet wisten dat er in die tijd een apotheek was, zoals in Blokzijl, Steenwijk, Vollenhove, Hasselt en Meppel. Zelfs zijn er twee apothekers naast elkaar in Steenwijk, Hasselt en Vollenhove.

De groothandel van Mylius bedroeg in de elf jaren die in dit boek begrepen zijn f 3777,81, dus belangrijk minder dan zijn detailpraktijk.

Deze groothandel is wel volledig per klant en per jaar te specificeren, waarvan de tabel op blz. 5 het resultaat weergeeft.

De bedragen zijn omgerekend in guldens en centen, evenals in de hierna volgende prijscuranten.

We zien hieruit een duidelijke stijging van de omzet van 1655 tot 1664 van f 52,15 (1 klant) tot f 746,38 (15 klanten), waarna in het sterfjaar van Mylius een sterke daling intreedt en het jaar daarop nog slechts aan drie klanten voor een totaal van f 76,63 geleverd wordt.

Geneesmiddelen In het boek komen in totaal 483 geneesmiddelen voor, waarvan er 407 door Mylius verhandeld zijn en 76 slechts in de prijslijsten achterin het boek voorkomen. De 407 geneesmiddelen, door Mylius verhandeld, zijn te verdelen in 274 plantaardige, 25 dierlijke, 30 delfstoffelijke, 25 chemische en 53 samengestelde. Van de 76 slechts in de prijscuranten genoemde zijn er 65 plantaardig, 6 dierlijk, 3 delfstoffelijk, 1 chemisch en 1 samengesteld. 140 artikelen komen niet in de prijslijsten voor en zijn in de tabel niet opgenomen daar er toch geen vergelijking mogelijk is aangezien de inkoop ontbreekt.

	plant-aardig	dierlijk	delfstof	chemisch	samen-gesteld	totaal
verkoop	274	25	30	25	53	407
prijslijsten	65	6	3	1	1	76
totaal	339	31	33	26	54	483

Van de dierlijke geneesmiddelen zijn te noemen Mumia (mummie), Ol scorpionis (olie van schorpioenen), Pulmo Wulfis (long van een wolf), Axsung Hirci, Sanguis Hirci (vet, resp. bloed van een bok) en Ol Vulpinum (olie van aardwormen).

De chemische geneesmiddelen bestaan voornamelijk uit enkele metaalverbindingen (antimoon, koper, ijzer, kwik), wijnsteenproducten en anorganische zuren als:

- ol. vitrioli, spir. vitrioli, spir. sulphuris (zwavelzuur)
- spiritus salis (zoutzuur)
- spiritus nutri (salpeterzuur)

ijzerzouten: crocus Martis, vitriolum com. (ijzersulfaat)
 koperzouten: viride Eris (kopergroen), vitriolum ciprian (kopersulfaat)
 zinkverbindingen: nihili album (zinkoxyde), Vitriolum album (zinksulfaat)
 kwikzouten: mercurius sublimatus (sublimaat), mercurius dulcis (calomel)
 loodverbinding: plumbum ustum
 antimoonzouten: antimonium praecipitatum
 aluminiumverbinding: alumen ustum (gebrande aluin)
 wijnsteenverbindingen: tartarus albus (wijnsteen), cristalli tartari (cremor tartari), sal tartari (kaliumbicarbonaat), tartarus vitriolatus (kaliumsulfaat).

Tenslotte dient hier nog genoemd te worden: aqua fortis.

De samengestelde geneesmiddelen zijn te verdelen in Confecten (3), Conserven (5), stropen (7), zalven (4), condita (7), waaronder geconfijte oranjeappelen, gember, alantwortel, amandelen, koekjes (2) o.a. Trochisci Viperis (koekjes van addervlees), pleisters (6), extracten (2), aromatische wateren (5), rob (1), zouten (2), species (1), massa pillularum (1), poeders (3) en opiaten (4) waaronder theriak, mithridaat en requies puerorum.

Het enige samengestelde geneesmiddel, dat in de prijslijsten voorkomt en niet door Mylius verhandeld werd, zijn de geconfijte citroenen. Deze groep van geneesmiddelen zal Mylius dus wel zelf vervaardigd hebben, evenals een deel van de chemicaliën. Hiermede is hij dus tevens fabrikant.

Dan zijn er nog enige verse kruiden: carduus benedictus (gezegend distelkruid), marssche veronica (mersch = beemd), scabiosa, groen scolopendrium (tongvaren), alsem en centaurie. Deze kan hij zelf verbouwd hebben, maar evengoed van kruidenzoekers gekocht hebben. Voor eigen cultuur had hij een tuin, waarvan hij in zijn boek de inrichting tot een bedrag van f 608,— vermeldt. Uit zijn boek blijkt wel een rij sierplanten, die hij als „bloemen ant padt van de rechter hant af” noteert. Het zijn:

Arum, een root gewas als wijn druiven,
 Thlapsi ofte vrouwen spiegelstroo, (boerenkers),
 stramonia, een boomgewas,
 flos solus major
 alicea venetia, soo mennich dach soo mennich bloem (sigmaertsruyt)
 lupinus major
 flos africanus in een podt te verplanten
 pomum amorus apelen der liefde (gulden appelt),
 amarantus hooch purper couleur,
 lupinus flo lutio,
 roode en swarte boonen,
 narstursium indicum poot,
 papave corniculatum flo: lutio (gehorende heul),
 mirabilis peruviant (jalappe).

Hier moge ook zijn enorme handel in rozen genoemd worden:

in 1658: 1300 Province roosen à 14 st. de 1000
 1659: 1500 Province roosen à 14 st. de 1000
 1663: 2500 roosen

1664: 4000 roosen en 300 knoprosen

1665: 10100 roosen en 1000 knoprosen

tesamen meer dan 20.000 stuks. Het is echter weer niet te zeggen of hij deze kocht of zelf kweekte.

Vervoer. Hoe Mylius zijn goederen naar zijn cliënteel buiten Kampen kreeg, blijkt ook uit zijn boek. In de kant staan aantekeningen over vervoer en betaling, zoals:

Ronse hier selve met syn knecht gewest en gecoft.

Door de knecht gehalt.

Door Monsr. Bootsman vrou hier sels synd bestelt.

Hier te Kampen selfs ontfangen.

Door mijn knecht gesonden.

Door de soon gehaelt.

Naar Deventer verzond hij per schipper, wat ook moeilijkheden opleverde „dat niet gesonden, om daer lange geen gelegetheit viel”.

De *bestelling* ging dus ook persoonlijk of met een briefje, zoals er één in het boek ligt (afb. 1).

Emballage was voor rekening van de koper en wordt trouw opgevoerd.

Afrekening vond plaats wanneer zij eens in Kampen kwamen.

Maten en gewichten. Als gewichten treffen wij aan het pond van 16 ons, het ons verdeeld in 2 lood. Daarnaast het medicinale pond van 12 ons, verdeeld in onzen, drachmen en scrupels.

De opgave van de prijseenheid geschiedt veelal in 1/6 ponden, een eenheid die ik niet thuis kan brengen en niet slechts hier voorkomt. B.v. aloës een half lb à 8 st. = 1 — 4 —. Daarnaast komt de normale verdeling in 12 en 16 voor. Het medicinale pond wordt voor specifieke geneesmiddelen gebruikt, als sarsaparilla, turbith, opium, succus, aloë en jujubin. Naast deze gewichten komen eenheden voor als mengel en kan; oort en stuiver; riste en bos.

De prijzen worden opgegeven in guldens, stuivers en duiten; hiernaast wordt bij een aantal geneesmiddelen een opgave in $\beta = 0.30$ gulden gedaan. Enkele prijzen worden per 1/4 pond opgegeven.

Leveranciers. Enkele malen komen bij de leveranties aan collega's ook zendingen in omgekeerde richtingen voor. Zo levert:

Eewe Herincks tot Munnekeziel in Vrieslant:

$34\frac{1}{2}$ lb hoenich à $2\frac{1}{2}$ st. in 1659

Jacob Hessels te Zwolle:

40 lb groene centaury à 3 st. in 1659

7 lb semen amethi à 6 st. in 1662

Op p. 1 vermeldt Mylius: van Deventer ontvangen:

$4\frac{3}{4}$ lb pulegium à 7 st.

10 lb centauria à 7 st.

In 1664 levert Roelof Stenbergen

$5\frac{1}{2}$ lb syr violarum à 32 st.

Belangrijker echter zijn de prijslijsten achter in zijn boek. Nanninga Uitterdijk neemt aan, dat dit de prijzen zijn waarvoor hij in 1659 in het groot leverde. Naar mijn mening is dit niet juist, maar zouden het prijslijsten zijn van zijn leveranciers, waarvan hij er onder aan de eerste lijst een noemt, namelijk Jan Pauw, drogist naest de brouwerij van de Swaen in de Vergulde pauw. Jan Pauw was inderdaad drogist op de N.Z. Achterburgwal te Amsterdam en overleed aldaar in 1661. Wanneer men n.l. de prijzen van *hetzelfde jaar* uit zijn leveranties ernaast zet, dan zijn deze bijna altijd hoger. In de tabel (bijlage 1) komt dit zeer duidelijk uit, wanneer men zich zorgvuldig tot hetzelfde jaar bepaalt. Bovendien behoeft Mylius zijn goederen niet uitsluitend van deze leveranciers betrokken te hebben en kan hij ze elders goedkoper gekregen hebben.

De tabellen zijn in de volgorde gegeven zoals ze in het boek voorkomen. Synoniemen en Nederlandse namen in het boek voorkomende, zijn tussen haakjes bijgevoegd. In de tweede prijslijst van 1659 zijn wijzigingen aangebracht, die als tweede getal opgenomen zijn.

Marktprijzen. Wanneer wij nu de prijzen van Mylius met de marktprijzen van de Amsterdamse beurs willen vergelijken treft het helaas ongelukkig, dat uit de periode van het boek van Mylius slechts twee prijslijsten bewaard gebleven zijn en wel die van 1 Dec. 1664 en van 26 Oct. 1665.

Uit de jaren dat we dus over de inkoopprijzen van Mylius beschikken hebben we geen marktprijzen ter vergelijking. Wel kunnen we dus de gemeenschappelijke artikelen uit de verkoop van Mylius en de prijslijst van de koopmansgoederen vergelijken, waarvan de volgende tabel het resultaat is:

artikel	marktprijs 1 Dec. 1664	Mylius 1664	marktprijs 26 Oct. 1665	Mylius 1665
benzoë	1,80- 2,30	3,—	1,80- 2,30	3,—
cardamom	1,60	2,—	1,85- 1,90	2,—
coculus	0,75- 0,80	1,20	—	—
colosint	1,—	1,30- 1,40	1,40- 1,50	1,40- 1,50
galanga	4,25	3,50- 4,—	4,25	5,—
gum tragacanth	0,50- 0,70	1,20	—	—
lapis bezoard orient	18,—; 20,—	28,—	—	—
„ „ occident	6,—	8,—	—	—
manna	0,60- 1,50	1,—; 2,—	0,80- 2,10	2,20; 2,40
olibanum	0,45; 0,90	0,80	0,45; 0,90	0,80; 1,—
rhabarber elect	2,50; 4,—	3,—; 5,—	2,50- 4,25	6,—; 8,—
franse safferaen	14,—; 18,—	20,—	16,—; 18,—	2,— ons
rad salsaparilla	1,—; 1,20	2,—; 2,50	—	—
rad. zeduarua	0,80; 0,90	1,60; 2,—	0,80; 0,90	1,60
sena	0,65; 2,10	1,—; 2,—	0,70; 1,10	1,80
seversaet	—	—	0,85; 1,50	1,50
turbith	1,80; 1,90	3,50;	—	—

Evenzeer zouden we nu willen vergelijken met détailprijzen uit dezelfde jaren. Het is echter zeer moeilijk hiervoor gegevens te vinden. Nederland heeft door de vrije vestiging voor de apotheek weinig taxen gehad. De enige taxen die in aanmerking komt, is een armentaxen van Leiden uit 1665. Van de 24 vergelijkbare artikelen lopen de prijzen te zeer uiteen zoals uit de volgende tabel blijkt:

artikel	Mylius 1665	Leiden 1665
Aloë	2,10;3,60	3,50
Amygdalae	0,40;0,80	0,325
Argentum vivum	1,90;2,10	2,—
Cantarides	0,20 ons	2,10 lb
cardamom	2,— lb	4,50 lb
crocus anglic	3,— ons	36,— lb
flor chamomillae	0,30	0,45
fol sennae	1,—	1,70
gummi ammoniaci	2,40	1,60
„ elemi	2,40	1,50
succus liqueritiae	0,60	0,80
manna	2,20;2,40	2,30
mastix	2,—	3,—
myrrha	2,—	3,60
olibanum	0,80;1,—	1,—
rad gentiana	0,40	0,375
rhiz iridis	0,40	0,45
rhabarb	6,—;8,—	11,—
scammonium	12,—	12,—
sem staphisagriae	1,50	0,50
spermaceti	2,50 ons	3,15 lb
swavel	0,15	0,125
tamarinde	0,85	0,475
therebinth venet	3,—	0,70

Conclusies. Al is dan geen volledige vergelijking der prijzen mogelijk door het ontbreken der marktprijzen uit de betreffende jaren en door het gebrek aan taxen, het boek van apotheker Mylius blijft van grote waarde voor de geschiedenis van de pharmacie. Het geeft niet slechts een aantal groothandelsprijzen uit een tijd waar we die niet kennen, maar ook een beeld van een apothekersbedrijf uit die jaren, een kijk op de apotheker in de stad als groothandelaar voor de omgeving en een aantal gegevens over apotheken in andere kleinere plaatsen waarvan weinig bekend was. Misschien zal het eens door de ontdekking van de prijscouranten uit 1659 en 1660 ook zijn waarde voor de prijsgeschiedenis vergroten.

2. HET DEBITEURENBOEK VAN ANTHONI D'AILLY, 1819-1820.

Boek. Het boek is door mij het eerst beschreven in het gedenkboek voor Brocapharm¹⁾. Daar was echter niet de geschikte plaats voor publicatie van de uit het boek samengestelde prijscourant.

Het boek is het oudst bekende koopmansboek van een Nederlandse pharmaceutische fabrikant en groothandelaar na de industrialisatie. Het is drie jaar ouder dan het oudst bekende Duitse boek, namelijk dat van de firma Koch te Oppenheim, dat door Vershofen beschreven is²⁾.

Persoon. Anthoni d'Ailly (1766-1825), apotheker te Amsterdam, had het bedrijf per 1 januari 1799 overgenomen van zijn leermeester Theodorus Petrus Schonck (1736-1812) die als oprichter beschouwd mag worden. Schonck verplaatste in 1776 zijn zaak naar het bolwerk aan de Zaagmolenpoort. Hij heeft hier een kapitale stenen woning van 50 bij 65 voet laten zetten en een daarbij gelegen en annex getimmerde scheikundige werkplaats met een gemetseld fornuis en stookplaats. Om het huis en de op het bolwerk staande molen „de Kat” liet hij een zeer fraaie tuin aanleggen, waarin voorts loodsen, bergplaatsen, hokken, broeiramen, zitbanken en een tuinhuis stonden.

Na een leertijd te Delft, Haarlem en Amsterdam doet Anthoni d'Ailly aldaar zijn apothekersexamen op 4 mei 1790. In 1791 huwt hij met Johanna van Ketwich, dochter van een groothandelaar in drogerijen en verfwaren te Zwolle. Zij overleed reeds op 7 november 1804, hem nalatende acht kinderen. Hij hertrouwde te Amsterdam 9 maart 1806 Anna Maria Scalogne. D'Ailly heeft eerst een apotheek gehad aan de Haarlemmerdijk, wordt echter 12 febr. 1793 bij onderhands contract opgenomen in de zaak van Schonck.

Bedrijf. Wat de werkzaamheden van de firma d'Ailly betreft is weinig meer bekend. Er moet een gedeelte van een prijscourant in handschrift van 1799 bewaard zijn, dat ik echter niet meer in handen kon krijgen (misschien identiek met de inventaris uit dat jaar die ik in een latere bijdrage hoop te behandelen).

Gelukkig echter bestaat nog het debiteurenboek over de jaren 1819-'20, waaruit enerzijds een prijscourant van de verkochte artikelen op te stellen is met de hoeveelheden die afgeleverd zijn, anderzijds een beeld van zijn cliëntèle te krijgen is. Deze prijscourant wordt in bijlage 2 in extenso afgedrukt; aan het einde is nog een lijstje toegevoegd van de in 1820 nieuw opgevoerde artikelen, met omzet en prijs (bijl. 3).

Het blijkt een gemengd bedrijf geweest te zijn waarin, naast groothandel, levering van geneesmiddelen op recept aan particulieren plaats vond. De

¹⁾ D. A. Wittop Koning: N. V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken v.h. Brocades Stheeman en Pharmacia 1800-1950. Haarlem 1950.

²⁾ W. Vershofen: Die Anfänge der chemisch-pharmaceutischen Industrie. Berlin/Aulendorf 1949/52.

omzet in guldens voor beide jaren, onderverdeeld naar deze rubrieken is als volgt:

	1819	1820
particulieren	893,80	1120,73
instellingen	1644,11	1651,—
groothandelaren	1163,47	791,59
detaillisten	11930,57	9405,05
totaal op rekening	15631,95	12968,37
contant	1674,60	1835,—
totaal omzet	17306,55	14803,37

De instellingen waren de diaconie en het weeshuis van de Waalse Gemeente, het aalmoezeniersweeshuis en 's-lands kabinet voor natuurlijke historie.

Het aantal afnemers in elke rubriek is als volgt:

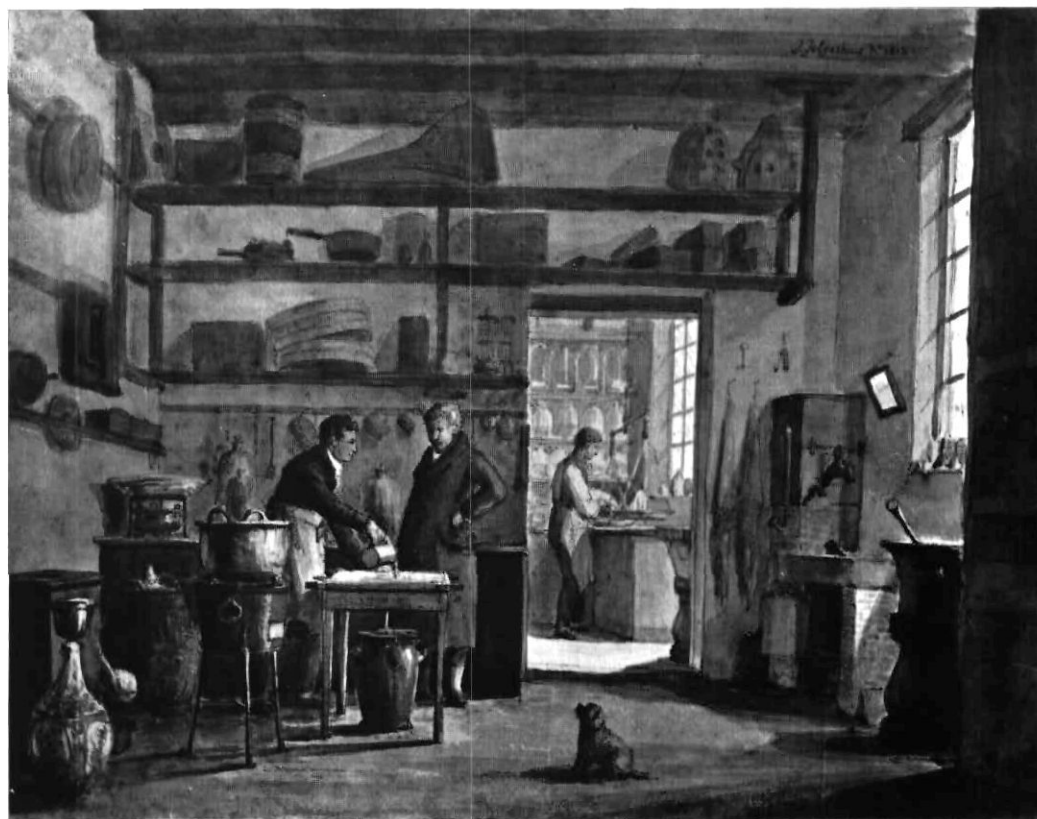
	1819	1820
particulieren	45	44
groothandelaren	13	11
instellingen	4	3
detaillisten	146	145
	208	203

Onder deze detaillisten bevinden zich minstens 78 resp. 79 apothekers, 1 medicus en in 1820 1 chirurgijn. Van deze 208(203) afnemers waren 67 (65) buiten Amsterdam gevestigd, waaronder 2 groothandelaren en minstens 26 (33) apothekers.

Het aantal verhandelde artikelen is als volgt onder te verdelen:

	1819	1820
simplicia	20	31
chemicaliën	135	145
galenica	198	230
totaal	353	406
verbandstoffen	—	1
utensiliën, glaswerk etc	—	16
	353	423

De hierin voorkomende simplicia waren meestal nog tot een bepaalde graad van fijnheid gebracht, dus bewerkt. Zuivere groothandel komt dus practisch niet voor. De prijzen waren berekend in guldens, stuivers en penningen, behalve voor 's-lands kabinet voor natuurlijke historie, waarvoor in guldens en centen berekend is. Het gewicht was het medicinale pond, verdeeld in 12 ons, onderverdeeld in 8 drachmen.

Afb. 2. Interieur van de apotheek van A. d'Ailly te Amsterdam (1818).
Schilderij van J. Jelgershuis Rzn. in het Rijksmuseum te Amsterdam.

Hoe het bedrijf er in deze tijd uitgezien moet hebben tonen ons de twee interieuren, geschilderd door J. Jelgershuis Rzn, die zich thans in het Rijksmuseum bevinden (zie afb. 2 en 3). In het Ned. Hist. Medisch Pharmaceutisch Museum bevinden zich dezelfde afbeeldingen in waterverf. Anthoni d'Ailly komt er met zijn beide zonen op voor. Deze beide zoons werden op 23 januari 1823 in de firma opgenomen, die dan de naam draagt A. d'Ailly en Zonen. Anthoni d'Ailly overleed te Amsterdam op 6 juni 1825. De oudste zoon Anthony Johannes d'Ailly werd geboren te Amsterdam 10 juni 1793. Hij werd evenals zijn vader apotheker (13 sept. 1819). Na het overlijden van zijn vader werd hij met zijn broer eigenaar van de zaak. Anthony Johannes was in wetenschappelijke kringen een zeer geziene figuur. In 1835 werd hij benoemd tot lid van de Commissie van Geneeskundig Toezicht, in 1842 als eerste Nederlandse apotheker lid van de Pharmacopeecommissie voor de eerste uitgave (1851). Vóór dien was de pharmacopee altijd uitsluitend door medici samengesteld, nu, op verzoek van de Nederlandse pharmaceuten, op voordracht van Prof. Gerrit Jan Mulder werd d'Ailly hierin benoemd als vertegenwoordiger van de praktische pharmacie.

In zijn laboratorium en in dat van de Amsterdamse apotheker Nieuwenhuys werd in 1827 hier te lande voor het eerst de kinine op grotere schaal uit de kinabast bereid.

Anthony Johannes d'Ailly overleed in 1851.

Marktprijzen. Posthumus¹⁾ geeft in zijn boek aan, welke bronnen te gebruiken zijn voor marktprijzen, wanneer de lijsten van de Amsterdamse beurs opgehouden zijn te verschijnen. Hiervan komt voor de door ons behandelde jaren 1819/'20 slechts in aanmerking het Amsterdamse Beursblad, dat van 28 aug. 1818-31 dec. 1823 in de Koninklijke Bibliotheek berust. Aan dit exemplaar ontbreken ook nog de eerste 13 nummers van 1819. De oogst hieruit is niet groot, maar geeft wel een typisch beeld van de handel in drogerijen vlak na de Franse tijd, na het continentale stelsel.

Meestal wordt volstaan met berichten als „Droogerijen zijn flauw en niets passerende”. Een aantal veilingen wordt aangekondigd waarin de volgende artikelen verkocht zouden worden:

colla piscium (vischlijm), pokhout, Rad Serpentaria Virginiae (Virginianse Slangen wortel), Radix China (China wortel), Radix Galanga (Galigaan wortel), Cassia Lignea Vera, Cort China (Kinabast), Magnesia, Gom Bdellium, Elemi, Euphorbium, Copal, Scammonia, ingelegde Tamarinde, Fel Vitri, drop, half geschildde rhabarber, Terra japonica (Catechu), aloe, gom dragant (tragacanth), Sang Draconis (drakenbloed), Semen Cinae (Wormkruid), Cort. Granator (Granaatbast), Flores Sulphur (bloem van zwavel), Gom Kino, mentha piper (pepermunt), gom sandrac, sem senaebarb, Lign. Sassafras, Ricinus (olie), Cajapothi olie, Cort Angustura, Simaruba, Cortex Winteranus (witte kaneel), Senega, gom Benzoin

¹⁾ N. W. Posthumus: Nederlandsche Prijsgeschiedenis I, Leiden 1943.

(benzoe), Cort Cascarilla, Rad Rathaniae, Sem. Ricini (Wonderboon), Sacharum Saturni (loodsuiker), Manna canellata, Manna sicil, Sal Amoniac vol. (salmiak), Gom arabicum, Sal Polichrestum.

Enkele malen worden prijzen vermeld en wel:

1819

6 Mrt.	curcuma heele	f 20.— à 21.—	2 Nov. f 17.— à 19.—
	gemalen	f 22.— à 23.—	f 19.—
5 Mei	Aloes	12 st. pond	
	Borax	19 „ „	
	Kamfer	33 „ „	
	lange peper	7 „ „	
	Castor(eum): canad(ense)		
	(bevergeil)	f 30.— „	
	chinesees caneel	26 st.-23 st.	
10 Aug.	Kwik	27 à 28 st.	
	Loodsuiker	15 st.	
	saffer(aan)	24 à 36 st.	
	sterk water	12 à 20 st.	
	vitrioololie (sterk		
	zwavelzuur) Engelse	3 à 3½	
	vitrioololie Franse	2½ à 2¾	
2 Nov.	wijnsteen witte	f 42 à 45	
	„ roode	f 28.— à 36.—	
	„ graauwe	f 30.— à 32.—	
	zwavel geraffineerd	f 9.—	

Ook een marktbericht van 18 juli 1820 is nog vermeldenswaard:

„Borax is aanhoudend in prijs gedaald, doch is op 't oogenblik tot staan, en belooft eenigsints verbetering. Cantharides (Spaanse vliegen) zijn niet overvloedig. Chineesche Kaneel is thans zonder vraag. Cort. Cascarilla is zeer laag in prijs en tamelijk gezocht. Cort. China is voor het algemeen prijshoudend, fijne kwaliteiten gewild, ordinaire en middelsoorten niet zoo aangenaam; Regia is aangenaam de voorraad niet abundant en veelal in vaste handen; Rubra schaars en prijshoudend, eerste kwaliteit zeer aangenaam en tusschen soort moeyelijk te plaatsen, Opium schaars en prijshoudend, van Radix Angelica is bij deszelfs lage prijs weinig voorraad, insgelijks valt ditzelfde, wat de prijs betreft, aangaande Radix China en Galanga aan te merken, hoezeer de voorraad overvloedig is. Rhabarber is billijk in prijs, fijne kwaliteit is niet veel voorhanden, van tamarinde is onze markt overvoert en heeft een lagen stand.”

Makelaardij in geneesmiddelen. Gezien de geringe oogst aan marktprijzen is het misschien nuttig hier te geven wat we aan makelaarsprijzen uit die tijd gevonden hebben, al zijn die dan misschien niet volledig verge-

lijkbaar. Een oude makelaarsfirma in „droogerijen en fijne werkhouten” is G. de Vries en Zonen te Amsterdam. De zaak gaat terug op Gerrit de Vos, zoon van de apotheker Daniel de Vos. In het gedenkboek, uitgegeven ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan in 1950¹⁾, vinden we enkele prijzen uit de betreffende jaren en wel:

kina 14 Ned. ponden voor *f* 56.— in 1824 d.w.z. *f* 4.— per Ned. pond
opium 12½ Ned. ponden voor *f* 400.— in hetzelfde jaar, d.w.z. *f* 16.— per Ned. pond.

De firma d'Ailly komt in dit boek in 1824 onder de klanten voor.

Uit een tweetal courtage-rekeningen voor d'Ailly en Zoonen over 1825, resp. van de makelaars J. Steenhoff en Hendr. in den Berken, zijn de volgende prijzen af te leiden:

Aloe	<i>f</i> 0,65	kg
Castoreum syb	„ 65.—	ons; 83,50; 90.—
can	„ 32.—	ons
China royal	„ 7,05 8,50	
fragm.	„ 5,— 6.—	
Colla Piscum	„ 9,50	pond
Cort. Cascarillae	„ 2,80	pond
Cryst Tart(a)ri	„ 1,14 - 1,12	pond
Folia Sennae alex	„ 23.—	10 kg
Grana Tillae	„ 4.—	pond
Gummi arab	„ 3.—	„
fragm	„ 2,50	„
„ Guajac	„ 1,60	„
„ Myrrhe	„ 1,80 - 2.—	„
Lapis Hematit (bloedsteen)	„ 0,95	„
Manna canel	„ 2.—	„
Muscus	„ 26.—	ons
tonq	„ 8,50	ons
Nux vomica (braaknoot)	„ 0,30	pond
Ol Caryophyll (kruidnagelolie)	„ 29,—	„
Opium	„ 26,—	„
Ol Laurin	„ 1,45	„
Rad jalap	„ 2,85	„
Sacch Lactis (melksuiker)	„ 0,80	„
Semen Cinae	„ 18,—	10 kg
Succus Liquirit (drop)	„ 1,— à 1,05	pond

Door vergelijking met de prijzen uit de tabel blijkt dat meestal met het pond het medicinale pond bedoeld zal zijn, terwijl de onzen van 100 gram zijn.

De makelaars verleenden ook hun bemiddeling bij de verkoop van

¹⁾ G. de Vries en Zonen 1775-1950. Gedenkboek, uitgegeven ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de Vennootschap. Amsterdam 1950.

d'Ailly en Zoonen. Een prijs namelijk die voor: Sulphas Quinini volgt hieruit voor 1825 nl. f 47,— ons (van 100 gram) of 14,5-16 gulden per med. ons.

Groothandel. In verschillende plaatsen vinden we dergelijke groot-handelende apothekers¹⁾. Ik noem hiervan:

Willem Brocades te Meppel ± 1800; deze firma komt in het debiteuren-boek voor.

P. J. de Bosson te Dordrecht 1816.

David Veen te Haarlem 1822.

Gijsbertus van Scherpenzeel te Schoonhoven 1826.

A. M. en C. Pluygers te Rotterdam 1840.

A. P. Bloemen te Sneek 1834.

In Amsterdam waren behalve D'Ailly en Zonen nog andere apothekers-groothandelaren zoals:

Petrus Alma 1799.

Teunis Mastenbroek 1797.

Gerard Fred. Philips 1813.

Deze drie zijn later door fusie in d'Ailly opgegaan.

Uit de bovenstaande courtage-rekeningen van 1825 leren we nog:

1. Wed Dk Smith Zn en Comp, in drogerijen en specerijen, die reeds in 1776 bestaat. In 1819/20 levert d'Ailly haar alcohol, in 1825 koopt hij verschillende artikelen van deze firma, namelijk: Colla piscum, Cortex sassafra, gummi mirrhæ, Ipecacuana (braakwortel), Muscus Tonq en Oculi cancrorum (kreeftsoogen).

2. Nibbrig en Rouffaer, in drogerijen, verfwaren en Noordwijker kruiden; ook Nibbrig en Haakman en Gebr. Rouffaer komen voor. De eerste ontvangen in 1819 en '20 verschillende artikelen tot belangrijke bedragen van d'Ailly, de tweede levert in 1825 aan d'Ailly: Cort Cascarilla, Cryst Tartari, Gum Guajac, Resina Pini en Opium.

Nog een andere combinatie, namelijk Rouffaer en Beyer, ontvangen in 1819/'20 goederen van d'Ailly en leveren hem in 1825 Manna Canel en Aloe.

3. Van Voorst en Andriessen, in chemicaliën, mercurialiën, sterk water en drogerijen. Zij ontvangen eveneens in 1819/'20 goederen van d'Ailly en leveren in 1825 Saccharum Lactis, Scamonie, Sennae alex en Succus Liquirit.

4. Abraham Verhamme rectificeert in 1819 ol Menthae Crispae voor d'Ailly en koop in 1825 *Sulf Chinini*. Hij levert d'Ailly in 1825 kinabast (fragm China royal).

5. Van Enst en van Dijk, in drogerijen, Heerengracht. Levert aan d'Ailly in 1825 Castor Canad; Cast Syb. Fragm. China, Ol. caryophulli, Ol. Laurin en Semen Licopodi, d'Ailly levert hem in 1819 enkele artikelen.

¹⁾ D. A. Wittop Koning: De geschiedenis van de groothandel in geneesmiddelen. Pharmaceutisch Tijdschrift voor België, 1954 no. 7.

6. G. Dommer en Comp. die in 1819 soda betreft van d'Ailly en in 1825 aan hem levert Lap hematit en Nux vomica.

7. I. H. Alsteede, Heiligeweg, ontvangt in 1819 Liq Anod Hoffmanni, Spir. Nitri dulc, Aether acet en levert in 1825 Cort Chinae Royal, Muscus en Muscus Tonq.

8. Erve H. F. Thyssen Dkzn., levert in 1825 kinabast en ontvangt in 1819 enkele goederen van d'Ailly.

9. H. Jansen, levert Cryst Tartari en ontvangt Sulph Chinin, beide in 1825.

10. H. in den Berken, makelaar, levert kinabast en ontvangt kinine. Verder komen in de courtage-rekeningen nog een aantal namen van leveranciers voor die in het debiteurenboek ontbreken en wel:

J. Hooyel	levert	Rad Jalap
D. M. C. Watering	„	kinabast en zwavel
M. Kooy Bzn	„	rhabarber
P. I. Staedel (makelaar)	„	kinabast
Wed. P. van Veen en Zn.	„	kinabast
Louis Bienfait soon ¹⁾	„	kinabast
J. van Aaken	„	myrrhe
H. Hesselink	„	grana tillae
D. Heineken	„	succus liquiritiae
Wed. van der Weel	„	kinabast en arab gom.

In deze courtage-rekeningen van 1825 alleen al vinden we levering van 1 kas, 4 kisten, 12½ kg en 480 pond kinabast aan d'Ailly en aflevering van 164 ons kinine door hem.

Voorts dient vermeld de levering van strychnine en kinine aan Buiten- en Binnengasthuis. De prijs van de kinine schommelt tussen 14,5 en 16 gulden per ons in 1825.

Groothandel-fabrikant. Vershofen constateert reeds, dat de vroege chemische/pharmaceutische fabrieken geen alomvattende bedrijven waren, maar slechts een beperkt aantal producten maakten, waarvoor zij een voordelige bereidingswijze hadden. Vervolgens, om aan de vraag van hun afnemers te kunnen voldoen, vulden zij hun collectie aan met door anderen vervaardigde producten en hiermede werden zij groothandelaar-fabrikant. Ook d'Ailly voert in 1819/20 een groot aantal producten die hij zelf gemaakt zal hebben, in het bijzonder galenische preparaten als extracten, tincturen enz., maar daarnaast voert hij door anderen vervaardigde producten. Zo stonden de verschillende firma's in een soort ruilhandel, zoals uit de cour-

¹⁾ In het gedenkboek van deze firma: „De geschiedenis van het Amsterdamsche Handelshuis Louis Bienfait en Soon” van de hand van A. W. Wichers Hoeth, Hilversum 1941, komt als enige opmerking over de handel in drogerijen een beschrijving van een bokaal voor, waarop vermeld „t groeyen en bloeyen van Welgelegen, Cardamonum, Balsam, Copahu, Manna, Myrrha, droguerie”.

tagerekeningen hier en daar al bleek. Veel duidelijker spreekt dit echter uit het contact met de Duitse firma Koch, waarvan Vershofen reeds melding maakt. Vershofen constateert reeds de levering van kinabast door d'Ailly aan Koch, en omgekeerd van de daaruit bereide kinine door Koch aan d'Ailly. Ik prijs mij gelukkig, dank zij de grote medewerking van apotheker Kerstein uit Hameln, die het oudste boek van Koch te mijner beschikking wist te krijgen, uitvoeriger in te kunnen lichten over dit interessante contact. Het boek begint met oct. 1825, maar het contact is van ouder datum, want de creditzijde opent met een tegoedpost uit een voorgaand boek. d'Ailly levert Koch voornamelijk kinabast, waarvan de hoeveelheden niet vermeld worden, maar waarvan de bedragen aanzienlijk zijn (1828 56 kreuzer per kg). Koch levert d'Ailly kinine, tot 29 juni 1827 zonder dat verband met de kina leveranties blijkt, daarna in een bepaalde verhouding hiertoe en wel 3 pond kinabast (Regia) tegen 1 ons kinine. Voor China flava gold 50 ons tegen 261,5 kg. Zeggen de bedragen aan kinabast dus weinig, de kinineleveringen kunnen nauwkeurig opgegeven worden en bedragen over de verschillende jaren verdeeld:

4e kwart 1825	61	ons	à	13,—12,—	gulden per ons
1826	535,5	„	à	12,50-10,50	„ „ „
1827	705,25	„	à	11,—10,50	„ „ „
1828	511,625	„	à	10,5 - 7,5	„ „ „
1829	150	„	à	4,— 3,90	„ „ „
1830	90	„	à	3,25	„ „ „
1831	36, $\frac{1}{2}$	„	à	48,—	„ „ pond
1832	16	„	à	56,—	„ „ „
2105,875					

Opvallend is de sterke daling, die in 1829 aanvangt en in 1832 een plotseling einde neemt. Plotseling, want Koch had door het open laten van p. 105 en 106 op grotere transacties gerekend. De prijzen zijn in guldens verdeeld in 60 kreuzer, de gewichten in medicinaal gewicht pond is 16 ons = 32 loot.

Soms levert d'Ailly enkele andere dingen zoals:

Muskus op 16 april 1826.

Rad Jalappae 9 pond à 1,75 gulden en later nog 16 pond tegen f 1,10. Ook Koch levert af en toe andere zaken dan kinine, namelijk cinchonine, één der andere alcaloiden uit de kinabast:

1 sept. 1826 2 ons à f 8,— per ons.

26 april 1827 2 ons à f 8,— per ons.

Dan levert hij óók wijn namelijk 78 Masz tegen f 34,— per Ohm op 12 oct. 1826.

Vershofen constateert al, dat het vrij plotseling verbreken van de band met Koch op concurrentie of eigen bereiding van kinine in Nederland moet wijzen. Wij weten dat het laatste het geval is; d'Ailly is immers één van de eerste kininefabrikanten in ons land en kan dus omstreeks 1829 voldoende

produceren. Ook kunnen we het prijsverloop volgen dat met een voortdurende dalende tendenz van 13 tot 3,25 gulden inzinkt.

We zouden nu weer de vergelijking willen treffen tussen de marktprijzen en de groothandelsprizen. Maar ook nu weer is het materiaal aan marktprijzen te gering. Slechts van kamfer kennen we beide prijzen voor 1819 namelijk f 1,65 per pond en f 3,— per pond.

Kleinhandelsprizen hebben wij uit 1819 helemaal niet, zodat van enige berekening van winstmarges moet worden afgezien.

Mochten echter later meer gegevens over markt- of detailprizen aan het licht komen, dan zal het hier vastgestelde materiaal aan groothandelsprizen slechts aan waarde winnen.

D. A. W. K.

BIJLAGE 1

Prijzen omgerekend in guldens

Artikel	Prijslijst Jan Pauw 1659	Tweede prijslijst 1659	Groothan- delsprijs 1659	Prijslijst 1660	Groothan- delsprijs 1660
Acasia vera	0,50 ons	—	—	—	—
Acorus	0,80 lb	—	—	—	—
Aes ustum	1,60 lb	—	—	—	—
Agar(icus) Elect:	4,—; 5,—; 6,— lb	6,— lb ¹⁾	—	4,— lb	6,— lb
Ag(a)rici rasura	0,80; 3,— lb	2,—; 1,20 lb ²⁾	4,— lb	1,50 lb ²⁾	2,40 lb
Aloes com(mun)	1,50 lb	1,50 lb	—	1,20-1,50 lb ³⁾	1,80 lb
„ Epatici	2,50 lb	2,50 lb ³⁾	3,— lb	3,60 lb ⁴⁾	3,— lb
„	—	—	—	2,— lb	—
„ frag	—	—	—	1,80 lb	—
Alumen (aluic.)	0,125 lb	—	—	—	—
Rad Alkanna	1,40 lb	—	—	—	—
Amber gris	56,— ons	54,— ons	—	45,— ons	—
(Rad) Angelica	0,35 lb	—	0,80 lb	0,40 lb	0,50 lb
Antimoni pp	1,— lb	—	—	—	—
Arsenicum (rottekruit)	0,30 lb	0,30; 0,225 lb	—	0,30 lb	—
Argent(um): vivum	1,90 lb	—	2,— lb	1,90 lb	2,— lb
Arist: longa vera	0,60 lb	—	—	—	—
Rotond vera	0,60 lb	0,90 ? lb	0,80-1,20 lb	—	0,60 lb
Arist(ologia) Com	0,40 lb	—	—	0,40 lb ⁴⁾	—
„ Cava	0,40 lb	0,60 lb	0,80 lb	—	0,80 lb
„ fabacia	1,40 lb	1,50; 1,— lb	2,—1,60 lb	1,60 lb	—
rad Asarium	0,60 lb	0,50; 0,80 lb	1,— lb	0,60 lb	1,— lb
Aspaltum	1,20 lb	—	—	—	—
Assa fetida	1,40 lb	—	2,—2,40 lb	—	—
(fruct) Alkekengi	2,— lb	—	—	1,50 lb	—
(flo) Balaust: fijn	2,— lb	2,40 lb	2,80 lb	—	2,40 lb
Bedellium	3,— lb	—	—	—	—

¹⁾ fijn. ²⁾ schoon. ³⁾ lucide epatica. ⁴⁾ vulgar. ⁵⁾ gemene slechte. ⁶⁾ lucida.

Artikel	Prijslijst Jan Pauw 1659	Tweede prijslijst 1659	Groothan- delsprijs 1659	Prijslijst 1660	Groothan- delsprijs 1660
Bez. Alb: vel Rub:	1,— lb	—	—	—	—
Benzowin	1,50 ock 3,—	3,— lb ¹⁾	—	2,50 lb ¹⁾	—
Blatta bisantina	0,30 ons	—	—	—	—
Bolus verus	0,40 lb	0,40 lb	0,80 lb	0,40 lb	0,80 lb
Bolus albus (commun)	0,125 lb	0,15 lb	—	0,15-0,10 lb	0,15 lb
Borax(veneta)	1,90 lb	2,—, 1,80 lb	—	1,90 lb	0,15 ons
(Rad) Calamus Arimat	0,20 lb	0,25 lb	0,25 lb	0,20 lb	0,25-0,30 lb
Camphora	5,— lb	5,50 lb	6,— lb	5,50 lb	6,— lb
Cantarides	3,— lb	3,—; 1,80 lb	4,— lb	2,— lb	4,— lb
Capill: veneris	1,20 lb	—	—	—	—
Cardamo(m):					
(granorum paradisi)	1,80 lb	2,—; 1,50 lb	3,— lb	1,60-1,80 lb	2,—, 3,— lb
Cassia fistula	0,50 lb	0,50, 0,30 lb	—	0,40 lb	0,40; 0,60 lb
„ lignia	1,20 lb	—	—	—	—
Castorium	26,—, 28,— lb	2,25, 1,50 lb ¹⁾	2,— ons 34,— lb	2,— ons ²⁾	2,40 ons
Cera alba (wijt was)	0,90 lb	0,90 lb	0,95-1,— lb	0,90 ons	0,90 ons
Chibetta sivet	48,— ons	—	—	—	—
Zinabrer	2,20 lb	—	—	—	—
Ciceres	0,50 lb	—	—	—	120, lb (m)
Colla pissium	1,40-1,80 lb	—	—	—	—
Colucynthis (Pulpa)	1,10 en 1,20 lb	1,20; 1,10 lb	1,40 lb	1,20; 1,30 lb	1,20; 1,40 lb
Corallina	0,50 lb	—	0,15 ons	—	0,15 ons
Coralla alb	0,60 lb	—	—	1,50 lb	—
dito Rubrum	—	—	—	—	—
Cort Capparis	0,70 lb	0,60 lb	—	0,70 lb	0,80 lb
Cort Arasiorum	0,20 lb	—	—	—	—
Cort Granatorum	0,40 lb	—	—	0,25 lb	0,80 lb
Cort (ligni) Guaci	0,40 lb	0,30 lb	—	0,40 lb	—
Mandragora	2,— lb	—	—	—	—
Cort tamarisci	0,70 lb	0,40 lb	—	0,50 lb	0,60, 0,80 lb
Costus (odoratus)	0,80 lb	—	—	—	—
Crocus martus					
reverberatus	0,25 $\frac{1}{4}$ lb	—	—	—	—
Cubebe	0,70 lb	0,60 lb	—	2,— lb ?	0,60 lb
Coculus indicus	0,90 lb	1,— lb	—	—	1,60 lb
(Rad) Curcuma	0,50 lb	—	—	—	—
Cyperus longus	0,60 lb	—	—	—	—
„ Rotundus	0,50 lb	—	—	—	—
Cuscuta	0,60 lb	—	—	—	0,40 lb
Doronicum Rome rum	2,40 lb	—	—	—	—
Epitimus	0,90 lb	—	1,—; 1,20 lb	—	1,20 lb
Esula maj et min	0,60 lb	—	—	—	—
Euphorbium	0,50 lb	0,80, 0,50 lb	—	—	—
(Sem) fenigrecum	0,15 lb	0,20 lb	0,30 lb	—	0,25 lb

¹⁾ fijn droch. ²⁾ fijn.

Artikel	Prijslijst Jan Pauw 1659	Tweede prijslijst 1659	Groothan- delsprijs 1659	Prijslijst 1660	Groothan- delsprijs 1660
Flo: lavend	1,— lb	—	—	—	—
(Flo) scenantum	2,40 lb	2,— lb	—	—	—
Fol. diptamni (cretica)	4,— lb	—	—	4,—; 3,— lb	—
Fol. sene mag(na)	7,50 lb	3,50; 2 85 lb	2 40 lb	1 80 lb	4 — lb
„ „ com	3 20 lb	—	2 — lb	—	—
„ „ parva	—	1,80; 1,50 lb	1,80 lb	1,10 lb	1,80 lb
„ sena nova fijn	—	6,—; 5,— lb	7,—; 6,— lb	—	2,40 lb
„ „ med	—	2,— lb	—	—	—
(Rad) galanga	2,10 lb	2,— lb	2,— lb	4,— lb	2,— lb
(Gum) Galbamm	2,40 lb	2,—; 1,50 lb	2,— lb	1,80 lb	2,— lb
Gentiana	0,25 lb	0,40 lb ²⁾	0,60 Rad	0,30 lb	—
Gliserissa (soetholt)	0,225 lb	0,25 lb	—	—	—
Gommi arabici (arabise gom)	0,30 lb	0,35 lb	0,40 lb	0,60 lb	—
Gommi Garanicu	12,— lb	—	—	—	—
„ hedera	4,— lb	—	—	—	—
„ lacca	1,40 lb	—	—	—	—
„ sagepeni (in guttis)	1,80 lb	—	—	—	—
„ Tragacant (in soorten)	0,40 lb	0,50 lb	1,20 lb	0,80 lb	—
„ elect	2,80; 1,— lb	1,60 lb	1,60 lb	1,20 lb	—
„ Anim	4,— lb	—	—	—	—
„ Am(m)oniaci	1,80 lb	1,60 lb	1,60 lb	2,— lb	1,60 lb
„ tugamahaca	—	—	—	—	—
„ (Tacca Macca)	8,— lb	4,—; 3,— lb	—	3,— lb	—
Lig(ni): guacum Ras(p): (Ligna Sanct)	0,10 lb	0,15 lb	—	0,125; 0,10 lb	—
Gutta gamb(a)	2,40 lb	2,40; 1,50 lb	2,— 2,40 3,— lb	3,— lb	2,40 lb
Heleb: alb(i)	0,60 lb	0,50 lb	0,60 lb	0,50 lb	0,60 lb
„ : nigri	0,70 lb	0,70 lb	—	0,70 lb	0,70; 0,80 lb
Harmodactili	0,80 lb	0,80 lb	0,70 lb	0,70 lb	—
Hypocastus	2,40 lb	—	—	—	—
(Rad) jalappa	3,— lb	3,—; 2,40 lb ¹⁾	3,20 lb	2,—; 1,80 lb	3,20 lb
(Rad) iridis (flor:)	0,35 lb	0,50-0,35 lb	—	0,40 lb	—
Jujubi	0,60 lb	—	0,60 lb	—	0,60 lb
Lapis bezoar orient	26,—; 28,— ons	—	—	24,— 28,— ons	—
Lap b: oxident	6,— ons	5,—; 6,— ons	—	6,— ons	—
Lapis calaminar (Alb):	0,125 lb	0,30; 0,20 lb	0,15 lb	0,25 lb	0,80 pp
Laped 5 preciosorum	0,40 ons	—	—	—	—
Lap: hematides	0,15 $\frac{1}{4}$ lb	—	—	—	—
Lapis judaici	0,25 ons	—	—	—	—
„ Lasuli	1,— ons	—	—	—	—
„ magnetis	0,25 $\frac{1}{4}$ lb	—	—	—	—
„ spongiae	0,05 ons	—	—	—	—

¹⁾ fijn. ²⁾ major.

Artikel	Prijslijst Jan Pauw 1659	Tweede prijslijst 1659	Groothan- delsprijs 1659	Prijslijst 1660	Groothan- delsprijs 1660
Lig: Rodi: Ras:	0,40 lb	—	—	—	—
Labdanum	0,80 lb	1,— lb	1,— lb	1,20 lb	—
Lignum aloes	0,60; 1,25 ons	—	—	—	—
Lig: nephriticum	1,20 $\frac{1}{4}$ lb	—	—	—	—
Literg: Aur (L): goutge- liddt, schuüm van gout)	0,40 lb	0,20-0,25 lb	0,20; 0,30 lb	0,20 lb polse 0,25	0,20 lb
Literg Argent(i)	0,20 lb	0,20; 0,15 lb	—	0,20 lb	—
Lupini	0,30 lb	—	—	—	—
(Rad) mechoacanna	3,30 lb	2,50; 1,90 lb ¹⁾	—	1,20 lb	2,40; 2,50 lb
Manna (fijn)	2,70; 2,— lb	2,— lb	—	1,80 lb	2,—; 1,50 lb
comm	—	0,70; 1,50 lb	—	1,40; 0,80 lb	1,60; 1,80 (calab).
Marg: orient	14,— ons	—	—	—	—
„ commun	7,— ons	—	—	—	—
„ fragmenta	0,30 ons	—	—	—	0,60 ons 1,20 ons p p.
Mastix	2,—; 2,20 lb	2,50; 2,—lb ¹⁾	—	2,— lb	—
Mater perlar	4,— lb	—	—	—	—
Marc sublimatum (supli- matum marcurium vitae)	4,— lb	—	—	4,— lb	0,30 ons
Muscus	3,50 ons	4,—; 1,35 lb ¹⁾	—	30,— ons ¹⁾	2,—; 2,50 dr
„ corallinu	—	—	—	1,40	—
Myrabi Bellinica	1,— lb	—	—	—	—
„ Chebilae	1,20 lb	—	—	—	—
„ Citrinae	0,80 lb	—	—	—	—
„ Emblica	1,40 lb	—	—	—	—
„ Indiae	0,80 lb	—	—	—	—
Myrrha in soorten perva	1,40 lb	—	2,— lb	1,50 lb	2,—; 2,40 lb
myrrhe electa (fijn)	2,50; 4,— lb	2,—; 1,50 lb	2,40; 3,20 lb	—	0,30 ons
momia	1,20 lb	—	—	—	0,30 ons
Nihil albi (Pompholygi)	0,70 lb	—	—	—	—
Nucis cipresa	0,60 lb	—	1,20 lb	—	—
Nucis vomici	1,25 lb	—	—	—	—
Oculi Can(c)ri (Craen- oogen) (Creeftenogen)	3,— lb	3,—; 2,50 lb	3,— lb	2,— lb	0,30 ons
Ol: Amig: Amarae	0,80 lb	1,—; 0,85 lb	—	0,80 lb	0,80; 0,90 lb
Ol: Amig: Duscicum	0,80 lb	0,80 lb	0,80; 1,— lb	0,70 lb	—
Ol: Anisi	1,10 ons	0,90 ons	1,20 oons	—	1,—; 1,20 ons
		14,—; 10,— lb		12,— lb	
Ol: Carvi	1,25 ons	—	—	0,60 ons	—
Ol: Cerae	0,30 ons	—	—	—	—
Ol: Cinamom(i):	16,— ons	18,— ons	—	18,— ons	—
Ol: Aransiorum ex florib.	4,— ons	—	—	—	—
Ol: Chariophili:	2,— ons	2,—; 2,50 ons	—	2,— ons	—

¹⁾ fijn.

Artikel	Prijsljst Jan Pauw 1659	Tweede prijsljst 1659	Groothan- delsprijs 1659	Prijsljst 1660	Groothan- delsprijs 1660
Ol: Macis Distelati	2,50 ons	—	—	4,50 ons	—
Ol: Nucis Moscat Expres	0,75 ons	0,75 ons	—	14,— lb	—
Ol: Origanı	2,— ons	—	—	2,40 ons	—
Ol: Rorismarinı	0,50 ons	—	—	1,20 lb	—
Ol: Vitrioli	0,25 ons	4,—; 3,— lb	4,— lb	3,50 lb	—
				4,— rectif	
Ol: Juniperı ex baxis	0,50 ons	4,—; 3,— lb ¹⁾	—	3,— lb ¹⁾	—
Ol: Sulpheris	0,20 ons	0,20 ons	0,25 ons	0,20 ons	—
				2,50 lb	0,20 ons
Ol: Juniperı ex lig.	1,— lb	—	—	—	0,30 ons
Ol: Hyosquiami Exp.	1,40 lb	—	—	—	—
Ol: Laurimi (Oli v. bakelaer)	0,60 lb	0,60 lb	0,60 lb	0,50 lb	0,60; 0,70 lb
Ol: Nardini Exp.	2,— lb	—	—	—	—
Ol: Papaeris	1,— lb	—	—	—	—
Ol: Nucus (Jugland)	0,50 lb	—	—	—	—
Ol: de palma	0,50 lb	—	—	—	—
Ol: de Lateribus	1,20 lb	—	—	1,20 lb	—
Ol: Spicae	0,90 lb	1,— lb ²⁾	1,20, 1,60 lb	0,80 lb	1,20 lb
Ol: petrae	1,40 lb	1,50 lb	1,60 lb	1,40 lb	—
Ol: theribint	0,30 lb	0,30 lb	0,30; 0,45 lb	0,30 lb	0,35 lb
Opium (theobaici)	6,25 lb	4,—; 5,50 lb	6,15; 8,— lb	6,— lb	0,50, 0,60 ons
Opoponax	4,— lb	4,—; 2,50 lb	4,— lb	2,70, 2,50 lb	—
Origanum creticum	0,60 lb	—	1,20 lb	—	0,80 lb
Panis porcini vel					
Rad Chiclaminis	1,— lb	—	—	—	—
Piper long (bresiliese peper)	0,90 lb	1,80 lb	0,80; 1,— lb	1,80 lb	—
„ album (witte peper)	1,10 lb	1,20 lb	—	1,85 lb	0,15 ons
(Rad) piretrum	0,50 lb	—	—	0,50 lb	0,80 lb
Plum(bum) ustum	0,60 lb	—	—	—	0,60 lb
Polium mont	2,— lb	—	—	—	—
Precipitaet (inlansse)	3,50 lb	3,50 lb	—	—	—
venese	—	4,— lb	4,80 lb	4,20 lb	4,80 lb
Rad: Carelinum	0,60 lb	—	—	—	—
„ Chyna	2,40; 4,— lb	3,—; 2,50 lb	3,60 lb	3,60 lb	3,60 lb
cont: jarva	2,40 lb	—	—	—	—
Rad: diptamni	0,70 lb	0,70; 0,60 lb	0,70, 0,80 lb	0,70 lb	—
„ valeriana	0,70 lb	—	—	—	—
Rad. saxifragiae	0,70 lb	—	—	—	—
Rad zeduariae	1,50 lb	1,40 lb	—	1,70 lb	1,60 lb
Rad. pentafilli	0,60 lb	—	—	—	—
Rad. ononidis	0,50 lb	—	—	—	—
Rasura Eboris	0,80 lb	—	—	—	—
Rasura Cornu Cervi	0,80 lb	—	—	—	—

¹⁾ vera. ²⁾ seer schoon.

Artikel	Prijslijst Jan Pauw 1659	Tweede prijslijst 1659	Groothan- delsprijs 1659	Prijslijst 1660	Groothan- delsprijs 1660
Rhaber: Elect(1)	6,-7;- 8,-lb	6,—; 4,— lb ¹⁾	6,— lb	5,— lb	5,50; 6,— lb
„ comm (gemene soort)	—	5,— lb	—	3,— lb	—
Rosarum Rub: sicc	0,80 lb	1,60; 1,10 lb	1,20, 1,60 lb	2,— lb	1,60, 2,— lb
Rad rub: tintorum	0,70 lb	—	—	—	—
Rad ostruci	0,70 lb	0,60 lb	—	0,60 lb	0,60 lb
(Rad) Sal. perill comm (salsa fijn)	0,90 lb	1,60; 2,— lb	1,80 lb	2,— lb	—
Sant. Alb.	1,60 lb	—	—	—	—
(Lign) Sant.citrin ras:	1,40 lb	—	0,10 ons	—	—
„ „ rubrem „	0,40 lb	—	0,80 lb	0,90 lb	—
Sandarac Arabic seu gom junta	1,— lb	—	—	—	—
Sang. draconis	1,40 lb	—	0,125 ons	1,80 lb	0,30 ons
Sang: Hyrsi	0,70 lb	—	—	0,60 lb	0,80 lb
Sarcocolla	4,— lb	—	—	—	—
Sal amoniaci	0,75 lb	—	—	—	—
Sal gemmar	0,40 lb	—	—	—	—
Sal petra (sal nitri)	0,60 lb	—	0,80 lb	0,60 lb	0,80 lb
(lignum) Sassafra	0,30 lb	0,25 lb	—	0,30 lb	0,25 lb
Scamonium fijn	10,— lb	10,— lb	0,75 ons	12,— lb	10,—; 12,— lb
„	—	9,— lb	—	10,— lb	—
„ fragm	—	—	—	8,— lb	—
Scolopendria	0,50 lb	—	0,60 lb	—	0,80 lb
Sebe tu	1,— lb	—	—	—	—
Sericum crudum	4,— lb	—	—	—	—
Saesileis mont	1,20 lb	—	0,60 lb	—	—
Sedonella	0,60 lb	—	—	—	—
Spica celtica	1,— lb	0,80 lb	—	—	—
Spica (nardi) indica	8,—; 24,— lb	10,—; 3,— lb ¹⁾	12,— lb	6,—; 4,— lb	0,60 ons
Spir: vitrioli	1,60 lb	0,75; 1,60 lb	2,40 lb	1,20 lb	0,10 ons
Spir: sal(s)	1,60 $\frac{1}{2}$ lb	0,80 ons	—	1,80, 2,— lb	—
Spodium ex Ebore	0,70 lb	—	—	—	0,10 ons
Spons(ien) fijn	3,— lb	3,— lb	—	3,— lb	—
commun, klein	—	2,— lb	2,— lb	2,— lb	—
(flor) Stec(h)ad(eg)					
arabicus	0,70 lb	0,80 lb	—	0,80 lb	—
Stirax calamita	4,— lb	4,—, 3,— lb	—	3,50 lb	—
Stirax liquida	1,20 lb	—	—	—	—
Succ(us): liquiritiae (drup van soethout)	—	0,60; 0,40 lb	—	—	—
brod	0,50 lb	0,50 lb	0,90 lb	0,50 lb	0,80 lb
Sem 4 frig: major	0,60 lb	—	0,60 lb	0,80 lb	0,70-0,80 lb
„ acetosa	0,80 lb	—	—	—	—
„ Agni casti	1,— lb	—	—	—	—

¹⁾ fijn.

Artikel	Prijslijst Jan Pauw 1659	Tweede prijslijst 1659	Groothan- delsprijs 1659	Prijslijst 1660	Groothan- delsprijs 1660
Sem Ameos	2,40 lb	—	—	2,— lb	—
„ Amomi	4,— lb	—	—	—	—
„ Anisi (anissaet)	0,35 lb	0,40 lb	0,40; 0,50 lb	0,25 lb	—
„ Apij	0,80 lb	—	—	0,60 lb	—
„ aspargi	1,20 lb	—	—	—	—
„ aquilegij	2,— lb	1,40 lb	—	—	—
„ aneti	0,40 lb	—	—	—	—
„ asami	1,20 lb	—	—	—	—
„ buniadis	1,— lb	—	—	—	—
„ card b.	1,— lb	—	—	—	—
„ cartami	0,50 lb	—	—	—	—
„ catupucia	1,80 lb	—	—	—	—
„ citonior	3,— lb	2,— lb	0,15 ons	—	0,15 ons
„ citri	1,— lb	—	—	—	—
„ cumini (Cominsaet)	0,35 lb	—	—	—	—
„ Dauci vulg	0,40 lb	—	—	0,50; 0,40 lb	0,80 lb
„ Dauci cretici	4,— lb	—	—	3,— lb	—
„ Endiviae	1,20 lb	—	—	—	—
„ Eruca	0,60 lb	—	—	—	—
„ Genista	0,60 lb	—	—	—	—
„ lactucae	0,80 lb	0,80 lb	—	—	—
„ levistica	0,70 lb	0,50 lb	—	0,50 lb	0,80 lb
„ migly solis	0,80 lb	—	—	—	—
„ mirtellum	0,60 lb	—	—	—	—
„ nigella	0,40 lb	0,50 lb	—	0,40 lb	—
„ papaeris	0,60 lb	—	—	0,50 lb	0,60 lb
„ peterselini vulg	0,60 lb	—	—	—	—
„ „ masaldonici	0,70 lb	0,80 lb	0,80 lb	—	—
„ neri	0,80 lb	—	—	—	—
„ poeonia	1,20 lb	—	—	—	0,075 ons
„ plantaginis	0,60 lb	—	—	—	—
„ portulacae	1,20 lb	—	—	—	—
„ psyly	0,80 lb	—	—	—	—
„ ruthae	1,60 lb	—	—	—	—
„ saxifragiae	1,20 lb	—	0,05 ons	—	0,60 lb
„ scariola	1,20 lb	—	—	—	—
„ sophiae	0,80 lb	—	—	—	—
„ thlaspy cretica	1,40 lb	—	—	—	—
„ urticae	1,40 lb	—	—	—	—
„ zedoaria	1,50 lb	1,20; 1,80 lb	0,15 ons	1,20 lb	1,60 lb
„ „ fijn	—	1,60 lb	1,70 lb	—	—
Tartarum alb	0,45 lb	0,50 lb	0,50 lb	0,40 lb	—
Therib(int) (commun)	0,1125 lb	0,125 lb	0,125 lb	0,125 lb	0,15 lb
Therib(int): venet	0,60 lb	0,60 lb	0,60 lb	0,80 lb	0,60 lb
Tarra cig	2,— lb	—	0,125 ons	1,20 lb	0,10; 0,20 ons
Tamarind	0,30 lb	0,30 lb	0,30 lb	0,45 lb	0,30 lb

Artikel	Prijzlijst Jan Pauw 1659	Tweede prijzlijst 1659	Groothan- delsprijs 1659	Prijzlijst 1660	Groothan- delsprijs 1660
Tutiae	1,10 lb	0,85 lb	—	1,— lb	1,60, 2,40 lb
Turbit (gumosi)	4,— lb	4,— lb	3,— lb	3,— lb	—
Tux com	0,15 lb	—	—	—	—
Tux musuli olibanii	0,80 lb	0,60, 0,80 lb	1,— lb	0,70 lb	0,80 lb
Torni solis (tornesol)	0,50 lb	—	—	—	—
Viridi Eris (Erugo)					
(spans groen)	1,20 lb	—	—	—	—
Vis gris quarcus	0,80 lb	—	—	—	—
Vitrioli com	0,075 lb	—	—	—	—
Vitriolum alb	0,40 lb	0,40 lb	0,50, 0,80 lb	0,40 lb	0,50, 0,80 lb
Vitriol ciprian	4,— lb	—	—	—	—
Conf Alkermis cum					
mus et Amb;	—	1,— ons	1,— ons	—	—
sine	—	0,80 ons	1,— ons	0,80 ons	1,— ons
Stavhis agrae	—	1,50; 1,20 lb	—	1,— lb	1,— lb
Cornu cerviusti	—	0,60, 0,50 lb	0,10 ons	0,50 lb	0,60 lb
Ol succin: Ruberi	—	3,—, 2,40 lb	0,20 ons	2,90 lb	0,25 ons
		0,20 ons			
Ol. succ: albi;	—	0,30 ons	—	—	—
Ol ligni Rodi	—	2,— ons	—	2,— ons	—
Fer. Althaeae	—	0,40 lb	0,60 lb	0,50 lb	—
Gum Elemni fijn	—	2,—; 1,70 lb	2,40 lb	2,— lb	—
Antimonium (crud)	—	0,25 lb	—	—	—
Theriaca (venese driakel)	—	3,— lb	3,—, 3,50 lb	2,50 lb	3,50 lb
Mithridacium mithridaat	—	2,— lb	2,40 lb	—	2,40 lb
Rosar Rub con	—	1,— lb	1,20 lb	—	1,20 lb
Semen Hyosquiami	—	0,20, 0,30 lb	0,30 lb	—	0,30 lb
Syr violar	—	1,— lb	1,50 lb	—	1,30, 1,60 lb
Ung: Populy (Populion- zalf)	—	0,50 lb	0,60 lb	0,50 lb	0,60 lb
Ung: (di) altheae (salf van dialthaea)	—	0,50 lb	0,60 lb	—	0,60 lb
Cristalli tartari					
(cremor tartari)	—	0,80 lb	—	0,80 lb	1,— lb
Hordium mundatum	—	0,125 lb	0,125 lb	0,125 lb	0,10, 0,125 lb
Mellis albi schoon					
(wit hoenich)	—	0,25 lb	—	0,30 lb	—
Baccis Lauri (bakelaer)	—	0,125 lb	0,125; 0,15 lb	0,125 lb	0,15 lb
Baccis juniperi					
(geneverbesch)	—	0,125 lb	—	—	0,10 lb
Centauria vers gerist	—	0,60 lb	0,50 lb	0,40 lb	0,50 lb
Chamephyleos	—	0,60 lb	0,075 ons	—	—
Chamedrios	—	0,60 lb	0,05 ons	—	—

Artikel	Prijslijst Jan Pauw 1659	Tweede prijslijst 1659	Groothan- delsprijs 1659	Prijslijst 1660	Groothan- delsprijs 1660
Mellelot:	—	0,50; 0,40 lb	0,50; 0,80 lb	—	0,50 lb
(rad) Polipodium quersini	—	0,25 lb	0,30 lb	—	0,30 lb
Zingiber cond (genuse confeite gember; con- feite ost: gember)	—	1,— lb	—	1,— lb	1,— lb
(Rad) Enulae camp cond(ita) (geconfeit alant)	—	0,80 lb	0,80; 1,— lb	—	1,— lb
Arãnsior condita conf aranienschellen)	—	0,80 lb	—	0,75 lb	—
Citeri condita gehele (confeite hele citeri)	—	0,80 lb	—	0,75 lb	—
Natte sucade	—	0,80; 0,7 0lb	—	—	—
Gemene hoenich	—	0,20 lb	—	—	0,20 lb (r
Cera flava	—	0,75 lb	—	—	—
Geel hars (resina flava)	—	0,10 lb	0,125 lb	—	—
Swart hars	—	0,10 lb	—	—	—
Fransse safferaen	—	24,— lb	1,50 ons	—	2,— ons
Engelsche safferaen	—	26,— lb	—	—	—
Riste bollen	—	0,30 stuk	0,25 stuk	—	0,30 stuk
Sem foeniculi	—	0,50 lb	0,50 lb	0,40 lb	0,50 lb
Rad foeniculi	—	0,50 lb	—	—	0,60 lb
Rad Apy	—	0,60 lb	—	—	—
Trocisci Viperis orie	—	2,50 ons	—	1,80 ons	—
Conserva Anthos	—	—	—	2,40; 2,— lb	—
Cort citri	—	—	—	0,20 lb	—
Semen carvi	—	—	—	0,70 lb	—
Far foenigreci	—	—	—	0,40 lb	—
Flo: sulpheris	—	—	—	1,20; 0,70 lb	—
Ol: fanicul	—	—	—	1,— ons	—
Ol: lavend:	—	—	—	1,30 ons	—
Manu cervi	—	—	—	0,80 lb	—
Ol scorpion	—	—	—	2,— lb	—
Ol capuae	—	—	—	0,80 ons	—
(Rad) tormentill(ae)	—	—	—	0,50 lb	—
Rad brion(ici)	—	—	—	0,50 lb	—
Rad Bistorta	—	—	—	1,50 lb	—
Sparmecethi	—	—	—	3,— ons	—
Succ acut	—	—	—	0,50 lb	—
Squillun	—	—	—	0,40 stuk	—
Vitrioli Antimonij	—	—	—	1,— lb	—
Sal Tart	—	—	—	0,85; 0,75 lb	—

BIJLAGE 2

PRIJSCOURANT 1819

GENEESMIDDELEN

Hoeveelheden			Prijzen		
p	o	dr	p	o	dr
19	4	—	Acetis	Ammoniae liquida (Spiritus Mindereri)	1,60 — —
1	5	—	„	Cupri	4,— — —
—	—	2	„	Hydrargyri	— — 0,38
2	8	—	„	Potassae	— 0,80 —
8	3	—	„	„ liquida	0,80 — —
—	7½	—	„	Sodae	— 1,— —
—	11	—	Acetum	Lythargyrii	— 0,03 —
—	4	—	Acidum	Aceticum	— 1,20 —
78	8	—	„	Acetosum (Acetum destillatum)	0,40 — —
—	4	—	„	Benzoicum	— 3,— —
3	4	—	„	Boracicum	8,— 0,60 —
—	3	5	„	Hydrocyanicum (Acidum Prussicum)	— 6,— —
31	7	—	„	Muriaticum (Spiritus Salis Fumans)	1,50 0,10 —
½	—	—	„	„ concentratum	1,60 — —
60	13	—	„	„ oxygenatum	0,50 — —
29	2	—	„	Nitricum (Spiritus Nitri Acidus)	2,— 0,15 —
1	3	—	„	„ depuratum	— 0,15 —
23	10	—	„	Nitrosum	2,— à 4,— 0,25 —
2½	—	—	„	„ concentratum	3,50 — —
4	—	—	„	„ dilutum	1,75 — —
2	7	—	„	Phosphoricum	— 0,80 —
30	12	—	„	Sulphuricum	0,40 — —
45	15	—	„	„ depuratum	1,— — —
—	12	—	„	„ purum	2,— — —
3	2	2	„	Succinicum (Sal Succini)	— 4,— —
25	15	—	„	Tartarosum	7,— 0,50 —
3	5	6	Aether	Aceticus	— 1,50 —
3	9½	—	„	Muriaticus Alcoholicus (Spiritus Salis dulcis)	2½ à 3,— 0,20 —
—	4	—	„	Nitricus	— 33,— —
179	2	2	„	„ Alcoholicus optimus (Spiritus nitri dulcis opt.)	4,— — —
93	9	—	„	Nitricus Alcoholicus ordinarius (Spiritus nitri dulcis ord.)	2,— — —
—	½	—	„	Phosphoratus	— 1,60 —
4	13	2	„	Sulphuricus	8,— — —
5	15	—	„	„ Rectificatus	12,— 1,— —
100	5	—	„	„ Alcoholicus optimus (Liquor Anodynus Mineralis Hoffmanni opt)	6,— à 8,— — —
40	1	—	„	Sulphuricus alcoholicus ord. (Liquor Anodynus Mineralis Hoffmanni ord.)	3½ à 4,— — —

p	o	dr		p	o	dr
1	—	—	Aethiops antimonialis	—	0,20	—
55	11	—	Alcohol	2,50	—	—
11	—	—	Alumen ustum	1,20	—	—
64	5	—	Ammonia liquida	1,60	—	—
—	2	—	Antimonium diaphoreticum non ablutum	—	0,20	—
—	12	—	Aqua antiparalytica	3,20	—	—
7	—	—	„ Cinnamomi	1,60	—	—
80	13	—	„ florem Aurantiorum (Aqua Naphae)	1,60	—	—
12	12	—	„ Foeniculi	0,20	0,03	—
—	14	—	„ hydrosulphurata (Aqua Hepatica)	—	0,18	—
—	5	4	„ „ acidula	—	0,20	—
18	1	—	„ Laurocerasi	2,60	0,20	—
10	4	—	„ Menthae crispae	0,20	—	—
64	—	—	„ „ piperitidis	0,20	—	—
25	12	—	„ Rosarum	0,40	—	—
2	—	—	„ vulneraria	1,20	—	—
—	3½	—	Arsenias Potassae	—	1,20	—
2	—	—	Arsenicum album	0,50	—	—
—	½	—	Balsamum Canadense	—	0,30	—
—	5	—	„ Copaivae	—	0,10	—
—	14	—	„ Embryon	3,20	—	—
1	4	—	„ Opodeldoch	2,40	—	—
1	—	—	„ Peruvianum	14,—	—	—
—	10	—	Camphora (raffinata)	3,—	0,20	—
5	14	—	Carbonas Ammoniae Liquidum (Spiritus Salis Ammoniaci)	1,40	0,13	—
309	—	—	„ Ammoniae pyro animale liquidum (Spiritus Cornu Cervi rectificatum, Carbonas Ammonicus alcalinae liquidum)	2,—	—	—
32	10	—	„ Ammoniae pyro animale solidum (Sal Cornu Cervi volat.; Carbonas Ammonicus alcalinae solidum)	5,— à 6,—	0,40	—
3	6	—	„ Ammonicus (Alcali volatilae siccum)	6,—	0,40	—
21	2	—	„ Magnesiae (Magnesia alba, Anglic.)	3,—	0,25	—
4	7	—	„ Potassae	6,50	—	—
19	14	—	„ „ alcalinum (Cineres clavellati depurati)	1,20	0,10	—
—	12½	—	„ Sodae	—	1,—	—
5	5	—	„ „ alcalinum	2,—	—	—
½	—	—	Cendre gravitée	2,—	—	—
11	—	—	Chocolade	1,—	—	—
—	6	—	Conserva Rosarum rubrarum	—	0,15	—
4	—	—	Cornu Cervi ustum	1,—	—	—
2	—	—	Cortex peruviani rubri pulv. gross.	18,—	—	—
1	—	—	Crystalli Tartari	0,60	—	—

p	o	dr		p	o	dr
—	4	—	Elixer Acidum Halleri	—	0,15	—
1	1	—	„ Salutis	—	0,20	—
—	2	—	„ Vitrioli dulc.	—	0,60	—
2	10	—	Emplastrum aromaticum (Empl. de Labdano)	1,80	0,13	—
—	12	—	„ Asae Foetidae (Empl. foetidae)	—	0,15	—
7	12	—	„ Cantharidum (Empl. vesicato- rium)	3,—	—	—
2	—	—	„ Cicutae	1,60	—	—
1	4	—	„ Cumini	—	0,15	—
1½	—	—	„ Defensivum rubrum	2,—	—	—
26	—	—	„ diapalmae	1,20	—	—
3	12	—	„ de Galbano crocat	4,—	0,32	—
22	—	—	„ gummosum (Empl. Diachylon cum Gummi)	2,—	—	—
2	—	—	„ Hydrargyri (Empl. Mercuriale)	—	0,13	—
—	4	—	„ Hyoscyami	—	0,10	—
—	14	—	„ Opiatum	8,—	—	—
2	—	—	„ Oxycrocium	3,60	—	—
½	—	—	„ Rustingii	2,40	—	—
1	4	—	„ saponatum	2,—	—	—
—	3	—	Extractum Absinthii	—	0,20	—
3	9	6	„ Aconiti	—	0,80	—
—	2	—	„ „ exsiccat	—	0,70	—
1	4	—	„ Aloes aquosum	4,—	—	—
—	½	—	„ (radicis) Arnicae	—	0,60	—
1	—	—	„ Belladonnae	—	0,50	—
2	5½	—	„ Calendulae	—	0,10	—
2	12	—	„ Cardui benedictum	5,—	0,38	—
—	11	—	„ (corticis) Cascarillae	—	0,63	—
—	4	—	„ Catholicum	—	0,60	—
3	2	—	„ Centaurii minoris	4,—	—	—
—	4	—	„ Chamomillae	—	0,20	—
1	9	—	„ Chelidonii	—	0,40	—
—	2	—	„ Chinae	—	0,40	—
3	14½	—	„ Cicutae	—	0,40	—
—	6	—	„ Clematidis erectae	—	3,—	—
—	2½	—	„ Corticis Geoffroyae Surin.	—	1,60	—
1	3	—	„ „ Peruviani flavi	—	2,—	—
—	6	—	„ „ „ fusci	—	2,—	—
6	5	—	„ „ „ gummos	14,—	—	—
—	3½	—	„ „ „ rubri	—	3,50	—
1½	—	—	„ Dulcamarae	3,20	—	—
—	7	—	„ Fumariae	—	0,40	—
2	14	—	„ Gentianae	3,—	0,20	—
11	4	—	„ Graminis	2,—	—	—
—	½	—	„ Hederae arborescens	—	0,60	—
1	6	—	„ Helenii	2,50	0,18	—
—	5½	—	„ Helleboris nigri	—	0,60	—
16	2½	—	„ Hyoscyami	8,— à 9,—	—	—

p	o	dr		p	o	dr
3	2	—	Extractum Lactucæ virosæ	—	2,—	—
—	3	—	„ Ligni Campechensis	—	0,40	—
—	5	—	„ Marubii	—	0,60	—
1	6	—	„ Myrrhae Aquosum	—	0,60	—
—	3½	—	„ Nucis vomicæ	—	0,80	—
—	2	—	„ Opii aquosum	—	3,—	—
—	12	—	„ (Ligni) Quassiae	—	1,—	—
—	1	—	„ Pulsatillæ nigricæ	—	8,—	—
3	6	6	„ (Radici) Ratanhiæ	—	2,—	—
—	2	—	„ („) Rhei	—	0,90	—
—	4	2	„ Rhois radicans	—	3,—	—
—	4	—	„ Salicis albae	—	0,25	—
—	½	—	„ Salsaparillæ	—	1,—	—
3	9	—	„ Saturni	—	0,40	—
—	1	—	„ (Radici) Squillæ	—	0,60	—
—	5	—	„ (Daturæ) Stramonii	—	0,75	—
13	8	—	„ Taraxaci	2,40	—	—
—	5	—	„ Tormentillæ	—	0,20	—
—	9	—	„ Trifolii (aquat.)	—	0,30	—
2	8	—	„ (Radici) Valerianæ	3,— à 3½	—	—
—	4	—	Fel Tauri inspissatum	—	0,48	—
—	2	—	Ferrum pulveratum	—	0,40	—
3	—	—	Flores Sulfuris	0,30	—	—
1	—	—	Graimes d'Avignon	1,50	—	—
—	15	—	Gummi Arabici pulv.	—	0,15	—
1	7½	—	Hydrosulphuretum Oxyduli Stibii (Kermes Minerale)	—	2,—	—
1	6	—	Lac Sulphuris	8,—	—	—
—	4	—	Lapis Cancrorum pulv.	—	0,20	—
1	5	—	Liquor Ammoniae anisata	—	0,20	—
—	2	—	„ Mercurialis	—	0,20	—
10	10½	—	„ Stypticus Looffii (Solutio Muriatis Ferri Composita)	7,—	0,50	—
2	—	—	Magnesia Pura (Magnesia Usta, Magnesia Calcinata)	—	0,80	—
2	—	—	Mercurius Vivus	—	1,80	—
—	—	1	Moschus Tunquinensis	—	—	5,—
2	13	—	Murias Barytae	—	1,20	—
1	9½	—	„ Ammoniae (Sal Ammoniacus)	1,40	0,10	—
1	—	—	„ „ depurata	2,—	—	—
—	13	—	„ Calcis	—	0,30	—
—	12	—	„ Ferri	—	4,—	—
2	6½	—	„ Ferro ammoniacale	—	0,60	—

p	o	dr		p	o	dr
16	15	—	Murias Hydrargyri (Mercurius sublimatus corrosivus)	—	0,30	—
2	11	—	„ Hydrargyro ammoniacale (Mercurius Praecipitatus albus)	—	0,50	—
—	1	—	„ Hydrargyro ammoniacale acerrinum	—	0,40	—
6	4	—	„ Hydrargyri Oxydulati (Mercurius dulcis)	—	0,40	—
—	$\frac{1}{2}$	—	„ Stibii	—	0,80	—
1	8	4	Nitras Argenti	—	—	0,50
2	5	2	„ „ fusum (Lapis infernalis)	—	4,—	—
—	$14\frac{1}{2}$	—	„ Bismuthi (Magisterium Bismuthi)	—	2,—	—
1	$9\frac{1}{2}$	—	„ Hydrargyri liquidum	—	0,40	—
—	$1\frac{1}{2}$	—	„ Hydrargyro Ammoniacale	—	1,—	—
$36\frac{1}{2}$	—	—	„ Potassae depuratum (Nitrum depuratum)	0,60	—	—
—	4	—	„ Sodae	—	0,25	—
—	2	—	Nitrum purum	—	0,10	—
—	3	5	Oleum Absinthii	—	1,50	0,20
23	15	—	„ Amygdalarum dulce	4,—	—	—
—	3	2	„ Anisi	—	2,—	0,20
1	$3\frac{1}{2}$	2	„ (Cort.) Aurantiorum	—	1,50	—
1	13	4	„ Bergamotti	—	1,20	—
2	3	—	„ Cacao (Butyrum Cacao)	8,—	0,60	0,07
—	6	2	„ Cajaputi	—	1,50	0,20
—	$1\frac{1}{2}$	—	„ Calami aromaticum	—	2,—	—
—	1	—	„ Carvi	—	1,—	—
1	—	3	„ Carryphylorum	—	1,50	—
—	1	4	„ Cassiae	—	2,50	0,50
—	$\frac{1}{2}$	—	„ de Cedro	—	2,—	—
—	1	5	„ Chamimillae	—	3,—	0,40
—	1	—	„ Cinnamoni Anglicum	—	4,—	—
—	—	$5\frac{1}{2}$	„ „ Chinense	—	—	0,50
—	—	5	„ „ Ceyl	—	—	3,—
1	11	5	„ (Corticum) Citreorum	—	1,50	0,20
1	—	—	„ Cornu Cervi Foetidum	2,40	—	—
—	1	5	„ Cumilabani	—	1,80	0,40
—	—	2	„ Cumini	—	—	0,20
1	2	4	„ Foeniculi	—	1,20	—
3	13	—	„ Hyoscyami Coctum	1,60	—	—
—	$3\frac{1}{2}$	—	„ Juniperi	—	0,30	—
—	3	5	„ Lavandulae	—	—	0,15
25	10	—	„ Lini sulfuratum (Balsamum sulphuris simplex; Balsamum sulphuris linat.)	1,—	—	—
—	$\frac{1}{2}$	—	„ Macis dest.	—	4,—	—
—	$2\frac{1}{2}$	—	„ Melissae	—	3,50	—
—	12	$3\frac{1}{2}$	„ Menthae (Crispae)	—	2,—	—
1	3	1	„ „ Piperitae	—	3,—	0,40

p	o	dr		p	o	dr
—	—	2	Oleum Naphae	—	—	1,50
—	2	—	„ Nucis Juglandis	—	0,80	—
—	2	—	„ Nucistae	—	0,75	—
—	3	5½	„ Olivarum Oxygenatum	6,—	0,45	—
—	8	4	„ Origini	—	1,50	—
—	1½	—	„ Petroselini	—	1,50	—
—	13	2	„ Pyro animali depuratum (Oleum Animali Dippeli)	—	3,—	0,40
—	5	12	„ Ricini	6,—	0,40	—
—	7	—	„ Rorismarini (Oleum Anthos)	—	0,30	—
—	6	—	„ Ruthae	—	2,50	—
—	13	—	„ Sabinae	—	1,50	—
—	1	2	„ Sassafras	—	1,50	0,20
—	10	4	„ Succini Rubrum	1,40	0,10	—
—	4	—	„ „ Rectificatum	—	0,50	—
—	4½	—	„ Tanaceti	—	4,—	—
—	10	—	„ Therebinthinae	0,40	—	—
—	3	3	„ Valerianae (Sylv)	—	6,—	—
—	14½	—	Opium purum	—	2,25	—
—	1	14½	Oxalis Potassae Acidula (Sal Acetosellae)	—	0,40	—
—	9	—	Oxydulum Ferri Fuscum (Crocus Martis Aperiens)	—	0,20	—
—	3	—	„ Ferri Nigrum (Aethiops Martialis)	—	0,35	—
—	3	6	„ Hydrargyri Hahnemanni (Mercurius Solubilis Hahnemanni)	—	1,20	0,20
—	1	—	„ Hydrargyri Nigrum	—	1,—	—
—	1	—	„ Stanni	8,—	—	—
—	1	—	„ Stibil fuscum	—	0,15	—
—	—	2	„ „ griseum (Pulvis Algarotti)	—	—	0,20
—	1	6	„ „ vitreum (Vitrum Antimonii)	—	0,10	—
—	1	—	Oxydum Hydrargyri	—	0,40	—
—	12	8½	„ „ nitratum (Mercurius praecipitatus ruber)	4,—	0,20	—
—	10	—	„ Magnesii nigrum nativum	0,30	—	—
—	2	—	„ Stibii non ablutum	—	0,20	—
—	5	4	„ Zinci (Flores Zinci)	6,—	0,40	—
—	8	—	Oxymel Squillae	1,20	—	—
—	6	—	Phosphas Sodae	—	0,50	—
—	—	6	Phosphorus Depuratus	—	6,—	—
—	8½	—	Potassa fusa (Lapis Causticus)	—	0,60	—
—	2	—	Prussias Potassae	—	2,50	—
—	1	—	Pulvis dentifritius	—	2,—	—
—	1	—	Radix Ipecacuanhae pulv.	—	1,20	—
—	1	—	„ Jalappae pulv.	—	0,25	—
—	2	—	„ Ratanhiaae	—	0,50	—
—	—	9	„ Rhei opt.	—	—	0,10

p	o	dr		p	o	dr
1	—	—	Radix Valerianae	—	0,20	—
1	3	—	Resina Corticis peruviani fusci	—	4,50	—
1	6½	2	„ „ „ fl	—	4,50	—
—	13	2	„ „ „ rubri	—	11,— à 16,—	—
—	10	—	„ Guajaci	—	0,40	—
4	7½	—	„ Jalappae	—	2,—	—
—	1	—	„ Scammonici	—	3,—	—
3	14	—	Rob Sambuci	0,80	—	—
1½	—	—	Saccharum Lactis	1,60	—	—
—	2	—	„ Saturni	—	0,10	—
1	4	—	Sal Tartari	1,20	—	—
5	3	—	Sapo Albus (Sapo medicatus)	2,40	—	—
—	6	—	„ de Cacao	—	0,13	—
—	1	—	„ Jalappinus	—	1,20	—
—	2	—	Semen Santonici pulv'	—	0,30	—
26	1	—	Spiritus Aromaticus (Spiritus Carminativus Sylvii)	—	0,15	—
14	5½	—	„ Aromaticus Ammoniacalis (Spiritus Salis Volatilis oleosi)	3,20	—	—
½	—	—	„ Auranthiorum	1,60	—	—
—	12	—	„ Cinnamomi	—	0,15	—
25	8	—	„ Cochleariae	1,60	—	—
8	12	—	„ „ Compositus (Cerevisia Antiscorbutica)	2,40	0,20	—
12	12	—	„ Cornu Cervi Crudus	0,90	—	—
4	12½	—	„ „ „ Succinatus	—	1,20	—
14	5½	—	„ Corticum Citri	1,50	0,10	—
12	—	—	„ Frumenti	0,80	—	—
—	8	—	„ Juniperi Compositus	—	0,15	—
15	10	—	„ Lavendulae	1,60	—	—
—	8	—	„ „ Compositus	—	0,20	—
9	6	—	„ Matricalis Burrhi	3,20	—	—
21	9	—	„ Melissae compositus	2,40	—	—
1	—	—	„ Menthae Crispae	1,60	—	—
1	—	—	„ Roris marini	1,60	—	—
52	3	—	„ Salis Ammoniaci cum Sali Tartari	2,—	—	—
28	5	—	„ „ Marini	0,70	0,10	—
7	—	—	„ Vini rectificatus graduum 19	1,20	—	—
11	2	—	„ „ „ „ 20	1,30 à 1,40	—	—
15	—	—	„ „ „ „ 23	1,50	—	—
17	4	—	„ „ „ „ 24	1,60	—	—
4	14	—	„ „ „ „ 25	1,50	—	—
1	—	—	„ „ „ „ 30	1,80	—	—
1	—	—	„ „ „ „ 32	2,25	—	—
—	5	—	Spongea Usta	—	1,20	—
—	4	—	Succinum pulv	—	0,10	—
1	2	—	Sulphas Cupri	4,—	—	—

p	o	dr		p	o	dr
—	6	—	Sulphas Cupro Ammoniacale (Cuprum Ammoniacum)	—	1,—	0,15
2	8	—	„ Ferri (Vitriolum Martis)	1,60	—	—
—	4	—	„ Ferri Calcinatum	—	0,19	—
—	4	—	„ Ferri Siccatum	—	0,20	—
27	—	—	„ Magnesiae	0,80	—	—
15	—	—	„ „ depurat (Sal Epsom dep)	0,80	—	—
10	—	—	„ Potassae	1,—	—	—
19	4	—	„ „ Sulphuros (Sal polychrestus)	1,20	—	—
50	12	—	„ Sodae (Sal mirabile Glauberi)	0,40	—	—
1	2	—	„ Zinci	—	0,10	—
1	5	6	Sulphuretum Ammoniae (Hydro sulphur ammoniae)	—	1,—	—
3	6	—	„ Calcis (Hepar Sulphuris simpl.)	—	0,30	—
—	13	—	„ „ Stibiatum	—	0,40	—
—	6	—	„ Ferri	—	0,20	—
1	12	—	„ Hydrargyri nigrum (Aethiops Mineralis)	3,20	—	—
2	—	—	„ Hydrargyri rubrum (Zinnabar factitia)	6,50	—	—
6	7½	—	„ Oxyduli Stibii Hydrogenatum (Sulphur Auratum Antimonii)	12,—	1,—	—
3	1½	—	„ Potassae	6,—	—	—
—	10	—	„ Stibii nativum in pulv.	—	0,03	—
142	3	—	Syrupus Violarum	2,40	—	—
—	—	6	Tartris Hydrargyri	—	0,40	—
10	12	—	„ Potassae (Tartarus tartaricatus; Tartarus Solubile)	1,60	—	—
½	—	—	„ Potassae in pyrida	8,20	—	—
6	13	2	„ „ Stibiata (Tartarus emeticus)	8,—	—	0,08
1	—	—	„ „ et sodae (Sal Seignette)	2,40	—	—
1	—	—	„ Vitriolatus acidus	0,30	—	—
—	4	—	Theriaca Andromache	—	0,20	—
2	—	—	Tinctura Acida Aromatica (Elixer Vitrioli acidum, elixer Vitrioli Mijnsicht)	2,—	0,15	—
—	10	—	„ Aloës composita (Elixer Proprietatis Paracelsi)	—	0,20	—
4	8	—	„ Camphorae	2,40	—	—
—	13	—	„ Castorei (Siberini)	—	4,—	—
—	10	—	„ (Corticis) Aurantiorum	—	0,15	—
4	7	—	„ Corticis Peruviani	—	0,25	—
3	15½	—	„ „ „ Fusci	2,40	0,25	—
—	7	—	„ Daturae Stramonii	—	0,40	—
8	12	—	„ Ferri Cydoniata	3,20	—	2,—
13	8	—	„ „ Tartarisata (Tinctura Martis aperiens)	2,40	—	—
—	4	—	„ Guajaci Volatila	—	0,20	—
1	6	—	„ Martis astringens	2,40	—	—

p	o	dr		p	o	dr
—	6	—	Tinctura Martis cum Vino Rheis	—	0,15	—
—	6	—	„ Myrrhae	—	0,15	—
10	5	—	„ Nervina Bestucheffii (Alcohol Sulphurico Aethereis Ferri)	—	1,—	—
$\frac{1}{2}$	—	—	„ Opii Spirituosa	8,—	—	—
—	8	—	„ „ Vinosa	—	0,50	—
—	2	—	„ Radicis Columbo	—	0,20	—
2	11	—	„ Succini	4,—	—	—
117	13	—	Trochisci Bechici albi	3,50	0,23	—
$\frac{1}{2}$	—	—	„ „ anisati (Succus Liquiritae Anisatis)	2,—	—	—
—	4	—	„ Bechici cum succo Catechu	—	0,15	—
2	4	—	„ „ Zéland (Succus liquiritae Zél.)	—	0,25	—
—	4 $\frac{1}{2}$	—	„ Gordonii	—	0,80	—
—	1	—	Unguentum album Camphoratum	—	0,15	—
—	14	—	„ Desiccativum rubrum	—	0,13	—
8	—	—	„ Epiloticum	1,40	—	—
6	—	—	„ Mercuriale	1,40	—	—
2	11	—	„ Mezerei (Unguent de Garou)	9,— à 12,—	—	—
—	$\frac{1}{2}$	—	„ Opiatum	—	0,30	—
38	14	—	„ Populeum	1,20	0,13	—
1	4	—	Vinum amarum (Elixer Viscerale Hofmanni)	—	0,20	—
1	1	—	„ Chalybeatum Lond.	—	0,85	—
4	4	—	„ Opii aromaticum (Laudanum Liquidum Sydenhami)	12,—	0,80	—
5	12	—	„ Stibiutum (Vinum antimoniale Huxhami)	2,40	—	—
—	2	—	Vitriolum Coerelium (Sulphas Cupri)	—	0,10	—
6 $\frac{1}{2}$	—	—	Zincum	0,40	—	—
VERBANDSTOFFEN						
—	4	—	Haarlemmer pluksel	—	0,10	—
UTENSILIEN						
			gewicht, doosje (voorschot)		0,90	
			hygrometer (voorschot)		3,50	
			kinderglazen, 50 witte		0,08 p st	
			kistjes, 2		2,40 „ „	
			kroezen, 3 (voorschot) tezamen		2,60	
			kurken, 5.000 (voorschot)		10,—	
			maatje, 1 tinnen		1,20	
			maatglaasjes 2 stuks, tezamen		1,35	
			maat, tinnen à 8 onzen		1,80	
			olyglazen		0,55	
			pillenplank (voorschot)		7,—	

potten, 10 à 1 pond	0,20 p st
„ 12 à $\frac{1}{2}$ pond	0,13 „ „
„ 12 à $\frac{1}{4}$ pond	0,08 „ „
vlessen, 38 groote kelder-,	0,80 „ „
vlesjes, 25 wijdm stop-,	0,28 „ „
„ 3 nauwm., en een olyglas tezamen	0,50
vles, 1 wijdm. stop à $1\frac{1}{2}$ pond	0,80
signaturen, 23 bladen, tezamen	0,50
signaturen, 2 maal 4.000 tezamen	11,—
zilver, 3 pakjes	1,— p p
„ 12 boekjes	0,10 p b

BIJLAGE 3

PRIJSCOURANT 1820

GENEESMIDDELEN

p	o	dr	p	o	dr
—	1	— Acetum Colchici	—	0,10	—
1	—	„ Squillae	1,60	—	—
—	2	— Antimonium diaphoreticum ablutum	—	0,30	—
$\frac{1}{2}$	—	— Aqua Pimentae	0,20	—	—
$2\frac{1}{2}$	—	„ Pulegi	0,20	—	—
1	—	— Arrowroot	2,20	—	—
2	—	— Balsamum Locatelli	1,60	—	—
—	8	— „ Sulphurus Therebinthenacinum	—	0,06	—
40 stuks		Bloedzuigers	0,05 p. stuk		
—	1	— Crocus orientalis	—	1,50	—
$\frac{1}{2}$ dozijn		Eau de Cologne	0,50 per stuk		
—	4	— Electuarium Anthelmenticum	—	0,20	—
—	2	— „ Diascordium	—	0,20	—
—	4	— „ Lenitivum	—	0,20	—
—	4	— Elixer Guajacinum Volatile	—	0,15	—
—	2	— Extractum Papaveris album	—	0,40	—
—	6	— „ Rhois toxicodendron	—	3,—	—
—	4	— „ Saponariae	—	0,40	—
—	2	— Ferrosus phosphoricus	—	2,75	—
$\frac{1}{2}$	—	— Folia Daturae Stromonii	1,20	—	—
—	$4\frac{1}{2}$	— Globuli Martialis	—	0,40	—
$\frac{1}{2}$	—	— Herba Cicutae	1,60	—	—
—	4	— „ Digitalis pur	—	0,08	—
$\frac{1}{2}$	—	„ Hyoscyami	1,—	—	—
—	4	— Mel rosatum	—	0,13	—
—	$\frac{1}{2}$	— Mercurius alkalificatus	—	0,40	—
—	1	— Moschus artificialis	—	1,50	—

p	o	dr		p	o	dr
—	—	2	Naphta phosphorata	—	—	0,20
—	$\frac{1}{2}$	—	Oleum Salviae	—	3,—	—
—	8	—	„ Petrae	—	0,10	—
—	—	2	Prussias Hydrargyri	—	—	0,50
—	$\frac{1}{2}$	—	Pulvis aromaticus	—	0,40	—
1	—	—	Pulpa Cassiae	3,—	—	—
2	—	—	„ Tamarindor	1,50	—	—
—	—	2	Radix Belladonnae pulv.	—	—	0,05
—	?	—	„ Squillae	—	—	—
—	4	—	Rubigo Martii	—	0,10	—
17	—	—	Saccharum album	0,43	—	—
—	1	—	Sal Absynthii	—	0,10	—
—	6	—	„ Prunellae	—	0,08	—
—	1	—	Semen Daturae Stramon.	—	0,40	—
—	?	—	Solutio Muriatis Auri	—	—	—
—	8	—	Spiritus Carvi	—	0,10	—
$\frac{1}{2}$	—	—	„ Pimentae	1,60	—	—
—	1	—	„ Salis ammoniaci Anisatis	—	0,25	—
—	$\frac{1}{2}$	—	Stannum pulv	—	0,80	—
3	13	—	Syrupus Rubi Idaei	1,20	—	—
—	1	—	Tinctura Tartari	—	0,20	—
—	2	—	Unguentum Cantharidum	—	0,15	—
2	—	—	„ defensivum Coerulium	2,—	—	—
—	2	—	„ Neapolitan	—	0,15	—
—	2	—	Vinum Squillit.	—	0,10	—

CERCLE BENELUX D'HISTOIRE DE LA PHARMACIE
KRING VOOR DE GESCHIEDENIS DER PHARMACIE IN BENELUX
 Opgericht 18 april 1950. — *Fondé le 18 avril 1950.*

Bureau / Bestuur:

Président: Dr. P. H. Brans, Rotterdam	President
Vice-Président: Pharm. I. Etienne, Verviers	Vice-President
Secrétaire: Apoth. L. Vandewiele, Gent	Secretaris
Trésorier: E. G. Segers, Brussel	Penningmeester
Administrateur: Apoth. Alfred Nimax, Luxembourg.	

Membres d'honneur / Ereleden:

Dr. M. Bouvet, président de la Société d'Histoire de la Pharmacie, rue Thé-
 nard 4, Paris Ve, France.
 Apoth. Dr. G. E. Dann, President Intern. Gesellschaft für Geschichte der Phar-
 mazie, Daenische Str. 19, Kiel, Deutschland.
 Prof. Dr. D. Rafael Folch y Andreu, président Sociedad Española de Historia
 de la Farmacia, General Mola 85, Madrid, España.
 Prof. Dr. G. Urdang, director American Institute of the History of Pharmacy,
 Monroe Str. 1635, Madison 6. (Wisc.) U.S.A.
 Prof. Dr. A. E. Vitolo, Presidente del Associazione Italiana di Storia della
 Farmacia, Piazza Carrara 10, Pisa, Italia.

Membres Donateurs / Ondersteunende leden:

A. P. B. (Algemene Pharmaceutische Bond / Association Pharmaceutique
 Belge), Archimedesstr. 11, Brussel.
 Kon. Ned. Mij ter Bevordering der Pharmacie, Alexanderstr. 11, 's-Gravenhage.
 Departement Amsterdam van de K.N.M.P., Jan Luykenstr. 94, Amsterdam Z.
 Departement Gelderland van de K.N.M.P., Arnhemseweg 1, Ede G.
 Departement 's-Gravenhage van de K.N.M.P., Rijswijkseweg 113, 's-Graven-
 hage.
 Departement Limburg van de K.N.M.P., Wijker Brugstr. 10, Maastricht.
 Departement Noord Brabant van de K.N.M.P., Wilhelminapark 28, Tilburg.
 Departement Noord-Holland van de K.N.M.P., Duinoordstr. 69, Haarlem.
 Departement Rotterdam van de K.N.M.P., Goudsesingel 29, Rotterdam.
 Departement Utrecht van de K.N.M.P., Bem. Weerd O.Z. 29, Utrecht.
 Syndicat des Pharmaciens Luxembourgeois, avenue du 10 septembre 5.
 N. V. Handelsmaatschappij L. I. Akker, Postbus 21, Rotterdam.
 Etabl. Biergon, 5, rue Sœurs de Hasque, Liège.
 Etabl. Coles, chaussée d'Haecht 24-26, Diegem-Brussel.
 N. V. Kon. Pharm. Fabr. v/h Brocades, Stheeman en Pharmacia, Looiers-
 gracht 27-39, Amsterdam C.
 N. V. Amsterdamsche Chininefabr., de Wittenkade 48-50, Amsterdam W.
 Etabl. A. Couvreur, 78, rue Gallait, Brussel - Bruxelles.
 Etabl. Cusi, avenue Louise 428, Brussel - Bruxelles.
 Etabl. Kottenhoff, Bondgenotenstr. 84, Vorst.
 P. Hahmes, St.-Servaasklooster, Maastricht.
 N.V. v/h B. Meindersma, Westerbaenstr. 150-158, 's-Gravenhage.
 Etabl. Mijnhardt—Mon Cœur, Antwerpen-Mortsel.
 N. V. Handelsmij Nedigepha, Nieuwe Spiegelstr. 3-5, Amsterdam.
 N. V. Onderlinge Pharmaceutische Groothandel, Nieuwe Gracht 63, Utrecht.
 Ophaco, rue du Pépin 21, Brussel - Bruxelles.
 N. V. Pernivita, Postbus 69, Vlaardingen.
 Pharmacies Populaires, rue de Mangombroux 173, Verviers.
 N.V. Philips-Roxane Pharm. Chem. Ind. «Duphar», Minervalaan 63, Amster-
 dam Z.
 C. N. Schmidt, Keizersgracht 31, Amsterdam C.
 Syndicat Pharmaceutique de l'Arrondissement de Verviers, Verviers.
 N. V. Dr. Willmar Schwabe, Westzijde 116, Zaandam.

Cotisation / Lidmaatschap:

Membres et membres donateurs — Leden en ondersteunende personen: f 8,—
 (100 fr. Belg.) par an, per jaar.
 Sociétés, institutions donatrices — Ondersteunende verenigingen, instellingen,
 instituten, etc. f 25,— (300 fr. Belg.).

Met toestemming van de redactie overgenomen
 uit het Economisch Historisch Jaarboek.